

INDHOLD

INTRODUKTION	2
DEL 1 - EVAS SKYLD	5
DEL 2 - ARVEN FRA EVA.....	7
DEL 3 - SKAMFULDE DØTRE.....	11
DEL 4 - KVINDER OG UDDANNELSE	13
DEL 5 - URENE, KVINDER.....	15
DEL 6 - VIDNEUDSAGN.....	16
DEL 7 - UTROSKAB	18
DEL 8 - LØFTER	20
DEL 9 - HUSTRUENS EJENDOM.....	22
DEL 10 - SKILSMISSE.....	25
DEL 11 - MØDRE	32
DEL 12 - KVINDERS ARVERET	35
DEL 13 - ENKERS STILLING	37
DEL 14 - FLERKONERI.....	39
DEL 15 - TØRKLÆDET/SLØRET.....	46
DEL 16 - EPILOG	51
FODNOTER.....	56

På dansk ved Anne Asiya Duve Safi

INTRODUKTION

For fem år siden, læste jeg i "Toronto Star" udgaven fra 3. juli, 1990, en artikel med titlen: *"Islam er ikke alene i patriarkalske doktriner"*, af Gwynne Dyer. Artiklen beskrev de deltagendes rasende reaktioner på den berømte egyptiske kvinderetsforkæmper Naal Saadawis kommentarer, ved en konference om kvinder og magt, som blev afholdt i Montreal. Hendes politisk ukorrekte erklæringer inkluderede: *"De mest restriktive elementer imod kvinder kan første gang ses i Jødedommen i Det Gamle Testamente, dernæst i Kristendommen og senere i Koranen."* *"Alle religioner er mandsdominerede fordi de stammer fra mandsdominerede samfund."* og *"tilsløring af kvinder er ikke specifikt en islamisk skik, men en gammel kulturel arv med rod i andre religioner."* Deltagerne ved konferencen kunne ikke holde ud at sidde og høre, at deres religioner blev sammenlignet og ligestillet med Islam. For disse sammenligninger modtog Dr. Saadawi en bølge af kritik. "Dr. Saadawi's kommentarer er uacceptable. *"Hendes svar afslører mangel på forståelse for andre menneskers tro,"* erklærede Bernice Dubois fra The World Movement of Mothers. *"Jeg må protestere"*, sagde Alice Shalvi, medlem af Israels kvinde netværk, *"der er ingen krav om slør og tildækning i Jødedommen."* Årsagen til disse rasende protester over artiklen, skyldes den stærke tendens i Vesten, med at gøre Islam til sydebuk for skikke, der er lige så meget en del af Vestens egen kulturelle arv. *"Kristne og jødiske kvinderetsforkæmpere ville ikke finde sig i at sidde og blive omtalt i samme kategori som disse ondsksfulde muslimer,"* skrev Gwynne Dyer.

Jeg var ikke overrasket over at konferencens deltagere havde sådan et negativt syn på Islam, specielt når kvindesager var involveret. I Vesten ses Islam som symbolet på kvindeundertrykkelse per definition. For at forstå, hvor fastgroet denne opfattelse er, er det nok at nævne, at den franske undervisningsminister for nylig har beordret udvisning af alle tørklædebærende kvinder fra de franske skoler!¹ En ung muslimsk studerende, som bar muslimsk tørklæde, blev nægtet sin ret til uddannelse i Frankrig, medens en katolsk studerende, der bar et kors eller en jødisk studerende, der bar en kalot, ikke blev nægtet deres ret til uddannelse. Scenen med franske politimænd, der forhindrede unge muslimske kvinder i at komme ind på deres gymnasium er uforglemmelig. Det fremkalder minderne om en anden lignende uværdig scene med guvernør George Wallace fra Alabama, USA i 1962, stående foran en skoleport, i

forsøget på at forhindre sorte studerende i at komme ind, for at undgå raceblanding på Alabama's skoler. Forskellen mellem de to scener er, at de sorte studerende havde sympati hos mange mennesker i USA og i hele verden.

Præsident Kennedy sendte Den Amerikanske National Gard for at tvinge de sorte studerende adgang til uddannelse. I modsætning til de muslimske piger, der ikke modtog hjælp fra nogen som helst. Deres sag synes at have meget lidt sympati, hvad enten det er indenfor eller udenfor Frankrigs grænser. Grunden hertil er den udstrakte misforståelse og frygt for alt hvad der er islamisk, i verden i dag.

Hvad der især vakte min interesse ved Montreal konferencen var spørgsmålet: Var udtalelserne af Saadawi eller af nogle af hendes kritikere sande? Med andre ord: Har Jødedommen, Kristendommen og Islam de samme forestillinger omkring kvinder? Er de forskellige i deres forestillinger? Tilbyder Jødedommen og Kristendommen virkelig kvinder en bedre behandling end Islam gør? Hvad er sandheden?

Det er ikke nemt at søge og finde svar på disse svære spørgsmål. Den første vanskelighed er, at man skal være rimelig og objektiv eller i det mindste gøre sit bedste for at være det. Dette er hvad Islam lærer os. Koranen har instrueret muslimer i at sige sandheden – selv hvis ens kære ikke bryder sig om det: *Hvornår du end taler, tal da sandt, selv hvis en nær slægting ikke bryder sig om det. (Koran 6:152); O I som tror! stå inde for sandheden, som vidner til Allah, selv hvis det er imod jeres egne, eller imod jeres forældre eller jeres børn og hvad enten det er (imod) rig eller fattig (Koran 4:135).*

Den anden store vanskelighed er det overvældende omfang af emnet. Derfor har jeg gennem de sidste år brugt mange timer på at læse *Biblen, Religionsencyklopædi*, og *Den Jødiske Encyklopædi* for at finde svar. Jeg har også læst adskillige bøger der diskuterer kvindens status i forskellige religioner som er skrevet af lærde, forsvarere og kritikere. Tekstsamlingen, som bliver præsenteret i de følgende kapitler, repræsenterer de vigtigste opdagelser i denne ydmyge undersøgelse. Jeg påstår ikke at jeg er absolut objektiv. Dette er over min begrænsede evne. Det eneste jeg kan sige er, at jeg har forsøgt, igennem denne undersøgelse, at leve op til det islamiske påbud om at *tale sandt*.

Jeg vil i denne introduktion gerne understrege at min begrundelse for dette studie ikke er at nedgøre hverken Jødedommen eller Kristendommen.

Som muslimer tror vi på begge religioners samme guddommelige oprindelse. Ingen kan være muslim uden at tro på Moses og Jesus som Guds store profeter. Mit mål er udelukkende at forsvare Islam og, give en, i Vesten, meget forsømt hyldelse til det sidste sandfærdige budskab fra Gud til hele menneskeheden. Jeg vil også gerne understrege at jeg kun har interesseret mig for doktrin. Mit interessepunkt i denne sammenhæng er hovedsageligt kvindernes positioner og roller i de tre religioner, som det er udtrykt i deres originale skrifter, og ikke, som de i dag praktiseres af millioner af tilhængere verden over.

Derfor kommer de fleste af de anførte beviser fra: Koranen, udtalelser af Profeten Muhammed, Biblen, Talmud og udtalelser fra nogle af de mest indflydelsesrige kirkefædre, hvis synspunkter har bidraget umådeligt til at forme og definere Kristendommen. Denne interesse for de grundlæggende kilder relaterer til det faktum, at forståelse for og af en bestemt religion ofte, misvisende, afgøres på baggrund af en mindre gruppes attitude og opførsel. Mange mennesker forveksler kultur med religion, mange ved ikke engang, hvad der står i deres religiøse bøger, og mange andre igen er ligeglade.

DEL 1 – EVAS SKYLD

De tre religioner er enige om et grundlæggende fakta: Både kvinder og mænd er skabt af Gud, Skaberen af hele universet. Imidlertid begynder uenigheden hurtigt efter skabelsen af den første mand, Adam, og den første kvinde, Eva. Det Jødisk-Kristne koncept af skabelsen af Adam og Eva er detaljeret fortalt i **Første Mosebog: 2:4 – 3:24**: Gud forbød dem begge at spise frugt fra Det Forbudte Træ. Slangen forledte Eva til at spise af det, og dernæst forledte Eva Adam til at spise sammen med hende.

Da Gud irettesatte Adam for hans gerning, gav han al skylden til Eva: *"Kvinden som du satte her ved mig – Hun gav mig noget frugt fra det træ og jeg spiste det."*; Som en konsekvens heraf sagde Gud til Eva: *"Jeg vil gøre dit svangerskab plagsomt og pinefuldt og i smerte skal du føde børn. Du vil begære din mand og han skal herske over dig."* Til Adam sagde Han: *"Fordi du lyttede til din kvinde og spiste fra træet... Skal agerjorden være forbandet for din skyld; kun gennem hårdt slid vil du kunne skaffe dig føden resten af dine dage..."*

Det Islamiske koncept af den første skabelse er fundet adskillige steder i Koranen, for eksempel:

"O Adam! Du og din hustru skal leve i Haven. Spis af alt, hvad I vil, men kom ikke dette træ nær, for så bliver I blandt dem, der handler uret! Men Satan hviskede til dem og gjorde deres køn, som havde været skjult for dem, synligt for dem. Han sagde: Jeres Herre har kun forbudt jer dette træ, for at I ikke skal blive engle eller blandt dem, der lever evigt. Og han tilsvor dem: Jeg er en af dem, der råder jer godt! Han forlokkede dem gennem forblindelse. Da de havde smagt på træet, blev deres køn synligt for dem, og de begyndte straks at hæfte blade fra Haven sammen omkring sig. Deres Herre råbte til dem: "Har Jeg ikke forbudt jer dette træ? Har Jeg ikke sagt til jer, at Satan er jer en åbenlys fjende?"" Herre!" sagde de. *"Vi har handlet uret mod os selv! Hvis Du ikke tilgiver os og forbarmer Dig over os, vil vi være blandt de fortabte."* **(Koran 7:19:23).**

En omhyggelig undersøgelse af disse to udgaver af Skabelsesberetningen afslører nogle essentielle forskelle. Koranen, i modsætning til Bibelen, fordeler skylden ligeligt mellem Adam og Eva for deres fejltrin. Intet sted i Koranen kan man finde den mindste hentydning til, at Eva fristede Adam til at spise fra træet, eller endda at hun skulle have spist af træet før ham. Eva er i Koranen ingen fristerinde, ingen forfører, ingen forræder. Udover dette er det ikke Evas skyld, at hun skal have et smertefuldt svangerskab. Ifølge Koranen, straffer Gud ingen for andres fejl. Både Adam og Eva begik en synd og bad Gud om tilgivelse, og Han tilgav dem begge.

DEL 2 - ARVEN FRA EVA

Billedet af Eva som fristerinde i Bibelen har resulteret i en ekstrem negativ indflydelse på kvinder op gennem den jødisk-kristne tradition. Alle kvinder, troede man, havde arvet fra deres moder, den bibelske Eva, både hendes skyld og hendes forræderiske væsen. Som følge heraf, var de alle utroværdige, moralsk fordærvede og ondskabsfulde. Menstruation, svangerskab og fødsler blev betragtet som en retfærdig straf for den evige synd, forårsaget af det kvindelige køn. For at konstatere, hvor negativ indflydelse den bibelske Eva havde på alle sine kvindelige efterkommere, må vi se på nogle af de vigtigste jødiske og kristne tekster.

Lad os starte med Det Gamle Testamente og se på uddrag af hvad der kaldes Visdommens Litteratur i hvilken vi finder: *"Jeg fandt, at bitrere end døden er kvinden, der sætter sine garn; hendes hjerte er et net, hendes hænder er lænker. Han, som Gud finder god, undslipper hende, men synderen indfanges af hende. Dette er, hvad jeg fandt ud af lidt efter lidt, da jeg ville finde sammenhængen, sagde Prædikeren. Det, jeg blev ved at søge efter, fandt jeg ikke: Ud af tusind fandt jeg én mand, men blandt dem alle fandt jeg ikke en kvinde!" (Prædikernes Bog 7:26:28)*

I en anden del af den hebræiske litteratur, der er at finde i den katolske Bibel, læser vi: *"Ingen ondskab kommer på nogen måde i nærheden af kvindens ondskab..... Synd begyndte med en kvinde og takket være hende skal vi alle dø;"(Ecclesiasticus 25:19:24).*

Jødiske rabbinere nedskrev ni forbandelser, tildelt kvinden som et resultat af Syndefaldet: *"Til kvinden gav Han ni forbandelser og død: Byrden ved menstruationsblod og jomfruelighedsblodet; svangerskabsbyrden; fødselsbyrden; byrden ved børneopdragelse; hendes hoved er tildækket som en sørgende; hun piercer sit øre som en evig slave eller slavepige som tjener sin herre; hun skal ikke blive taget alvorligt som vidne; og efter alt dette – død."*²

Endnu i dag reciterer ortodokse jødiske mænd i deres daglige morgenbøn ”Velsignet være Gud, Universets konge at Du ikke skabte mig som kvinde”; I modsætning hertil er kvinderne, der hver morgen takker Gud for at ”have skabt mig ifølge Din vilje.”;³

En anden bøn som findes i mange jødiske bønnebøger: ”Priset være Gud at Han ikke skabte mig som en ikke-jøde. Priset være Gud at Han ikke skabte mig som en kvinde. Priset være Gud at Han ikke skabte mig som en uvidende person.”;⁴

Den bibelske Eva har spillet en endnu større rolle i Kristendommen, end hun har i Jødedommen. Hendes synd har været kernen i hele den kristne tro, fordi den kristne forestilling om grunden til Jesus Kristus mission på Jorden stammer fra Eva's ulydighed mod Gud. Hun havde syndet og dernæst forført Adam til at følge trop. Derfor fordrev Gud dem begge til Jorden, som var blevet forbandet på grund af dem. De videregav deres synd, som ikke var blevet dem tilgivet af Gud, til alle deres efterkommere og derfor bliver alle mennesker født i synd. For at rense mennesker fra denne "arvesynd", blev Gud nødt til at ofre Jesus, der betragtes som Guds egen søn, på korset. Derfor er Eva ansvarlig for sin egen synd, hendes mands synd, hele menneskehedens arvesynd, og Guds Søns død, med andre ord: en kvinde, der handlede på egen hånd var skyld i menneskehedens fald. ⁵ Hvad så med hendes døtre? De er syndere som hende og skal behandles herefter. Hør blot Paulus` hårde tone i Det Nye Testamente: ” *En kvinde skal lade sig belære i stilhed og underordne sig i alt; men at optræde som lærer tillader jeg ikke en kvinde, heller ikke at bestemme over sin mand; hun skal leve i stilhed. For Adam blev skabt først, derefter Eva, og det var ikke Adam, der blev forledt, men kvinden lod sig forlede og overtrådte budet. (Første Timotheusbrev 2:11-14).*

Sankt Tertulian var endnu mere brysk end Paulus, da han talte til sine ”mest elskede søstre” i troen, han sagde:⁶ ”Ved I, at I alle og enhver er en Eva? Guds straf over dette køn af jeres lever i denne tid, skylden må af nødvendighed ligeledes leve. I er Djævelens port: I brød Det Forbudte Træs forsegling: I er de første desertører af den guddommelige lov: I er hende som forfulgte ham, som Djævelen ikke var modig nok til at angribe. I ødelagde så let Guds skabning, manden. På jeres bekostning måtte selv Guds Søn dø.”

Sankt Augustus var sine forgængere trofast, han skrev til en ven: ”Hvilken forskel gør det om det er i en kone eller i en moder, det er stadig Eva, fristerinden, som vi må

være påpasselige overfor i enhver kvinde... Jeg fejler i at se til hvilken gavn en kvinde er en mand, hvis man ser bort fra hendes funktion i at føde børn."

Århundreder senere betragtede Sankt Thomas Aquinas stadig kvinder som mangelfulde: *"Med hensyn til den individuelle natur, er kvinden mangelfuld og "uægte", idet den aktive styrke i det mandlige frø sigter efter produktionen af et perfekt billede af det mandlige køn; hvorimod skabelsen af en kvinde fremkommer ved en defekt i den aktive styrke, eller fra et legemligt ildebefindende, eller endog fra ydre påvirkninger".*

Endelig kunne den berømte reformator Martin Luther ikke se nogen anden fordel ved en kvinde, end at hun skulle føde så mange børn som muligt – uden hensyn til bivirkningerne herved eller konsekvenserne for hende: *"Hvis de bliver trætte eller endda dør, så gør det ikke noget. Lad dem da dø i barselssengen, det er derfor de er til."*

Igen og igen bliver kvinder nedgjorte på grund af forestillingen om Eva som fristerinden, takket være Første Mosebog. Sammenfattende kan man sige, at den jødisk-kristne opfattelse af kvinder er blevet forgiftet af troen på det syndefulde væsen af Eva og hendes kvindelige efterkommere. Hvis vi nu retter vores opmærksomhed mod, hvad Koranen siger om kvinder, vil vi hurtigt indse, at den islamiske opfattelse af kvinder er radikalt anderledes end den jødisk-kristne opfattelse. Lad Koranen tale for sig selv:

Til alle mænd og kvinder, der overgiver sig til Gud; der tror; der er lydige; der er sandfærdige; der er udholdende; der er ydmyge; der giver almisse; der faster; der værner om deres køn; der ofte ihukommer Gud, til dem har Gud beredt tilgivelse og en vældig løn. (Koranen 33:35).

De troende mænd og kvinder er venner indbyrdes. De påbyder det rette og forbyder det forkastelige; de holder bøn og giver almisse; de adlyder Gud og Hans udsending. Dem vil Gud forbarme sig over. Gud er mægtig og vis. (Koranen 9:71).

Og deres Herre bønhører dem: "Jeg lader ingen af jeres handlinger gå tabt, hverken mands eller kvindes; I hører sammen." ----- (Koranen 3:195).

Den, der begår en ond handling, vil kun få det samme til gengæld, mens de, der handler ret, mand eller kvinde, og tillige er troende, vil træde ind i Haven og dér blive forsørget uden afregning. (Koranen 40:40).

Enhver, der handler retfærdigt og er troende, mand eller kvinde, vil Vi lade leve et godt liv. Vi vil som gengæld give dem deres løn for de smukkeste handlinger, som de har udført. (Koranen 16:97)

Det er tydeligt, at Koranens syn på kvinder ikke er anderledes end på mænds. De er begge Guds skabninger, hvis overordnede mål på Jorden er at tjene deres Herre, gøre gode gerninger, og undgå dårlige handlinger, og de vil begge vurderes herefter. Koranen nævner aldrig, at kvinden er Djævelens port, eller at hun er en forræder af natur. Koranen nævner heller aldrig, at manden er Guds billede. Alle mænd og kvinder er Hans skabninger, det er alt. Ifølge Koranen er kvindens rolle på Jorden ikke begrænset til kun at føde børn. Hun er påbudt at gøre så mange gode gerninger som muligt, ligesom en mand er påbudt at gøre. Koranen siger aldrig, at der ingen oprigtige kvinder har eksisteret. Faktisk har Koranen, i modsætning hertil, instrueret alle de troende kvinder såvel som mænd til at følge de ideelle kvinders eksempel, kvinder som Jomfru Maria og Faraos hustru:

"Gud giver som eksempel til dem, der tror, Faraos hustru. Da hun sagde: "Herre! Byg mig et hus hos Dig, i Haven! Frels mig fra Faraos og hans gerninger! Frels mig fra de folk, der handler uret!" Og ligeledes Maria, Amrams datter, som værnede om sin mødom. Så blæste Vi noget af Vor ånd ind i den. Hun troede på sin Herres ord og skrifter; hun var en af de ydmyge." (Koranen 66:11-13).

DEL 3 - SKAMFULDE DØTRE

Faktisk starter forskellen mellem den bibelske og den koranske opfattelse af det kvindelige køn allerede fra den dag en pige bliver født. For eksempel siger Bibelen at perioden for moderens urenhed er to gange så lang, hvis hun får en datter, end hvis hun får en søn. (**Tredje Mosebog 12:2-5**). Den Katolske Bibel siger udtrykkeligt at: *"Fødselen af en datter er et tab"* (**Ecclesiasticus 22:3**). Som kontrast til denne chokerende udmelding, modtager drengebørn speciel ros: *"En mand som uddanner sin søn vil blive misundt af sin fjende."* (**Ecclesiasticus 30:3**)

Jødiske rabbinere gjorde det til en forpligtelse for jødiske mænd at skabe afkom for at udbrede racen. På samme tid skjulte de ikke deres præference i at få mandligt afkom: *"Det er godt for dem hvis børn er drengebørn, men dårligt for dem hvis børn er pigebørn", "Ved fødslen af en søn er alle glade... Ved fødslen af en datter er alle sørgmodige", og "Når en dreng kommer til verden, kommer der fred i verden... Når en pige kommer, kommer intet."*⁷

En datter er betragtet som en smertefuld byrde, en potentiel grund til skam for hendes fader: *"Din datter er egenrådig? Pas godt på at hun ikke gør dig til morskab for dine fjender, byens sladder, genstand for almindelig sladder og gør dig til offentlighedens skamme"* (**Ecclesiaticus 42:11**), *"Hold en egenrådig datter under streng kontrol, ellers vil hun misbruge enhver tilladelse hun får. Hold strengt øje med hendes skamløse øjne, bliv ikke overrasket, hvis hun skamletter dig"* (**Ecclesiasticus 26:10-11**).

Det var den samme opfattelse, nemlig at behandle døtre som en kilde til skændsel, der herskede blandt de hedenske arabere, før fremkomsten af Islam, og som fik dem til at begå barnemord (på piger).

Koranen fordømmer alvorligt denne grufulde skik: *" Når en af dem får at vide, at det blev en pige, formørkes hans ansigt, og han fyldes af undertrykt vrede. Han skjuler sig for folk, fordi han har fået det dårlige budskab; skal han beholde det til trods for forsmædelser, eller skal han grave det ned i jorden? Ondt er det at dømme således!"* (**Koranen 16:58-59**).

Det skal her nævnes, at denne grusomme forbrydelse aldrig ville være stoppet i Arabien, hvis det ikke havde været for den sønderlemmede afstraffelse Koranen plejede at straffe denne alvorlige skik med **(Koranen 16:59, 43:17, 81:8-9)**. Ydermere skelner Koranen ikke mellem drenge og piger. I kontrast til Bibelen betragter Koranen fødslen af en pige som en gave og en velsignelse fra Gud, nøjagtigt på samme måde som hvis en dreng fødes. Koranen nævner endda gaven ved at få en pige først: ”Gud har herredømmet over himlene og jorden. Han skaber, hvad Han vil. Han giver, hvem Han vil, kvindeligt afkom, og Han giver, hvem Han vil, mandligt afkom”.

For at fjerne alle spor af barnemord på pigebørn i det spirende muslimske samfund, lovede Profeten Muhammad dem, som var velsignede med døtre, en stor belønning, hvis de opfostrede dem godt: ”Han, der er med til at opfostre døtre og som beslutter sig for at behandle dem godt, han vil blive beskyttet af sine døtre imod Helvedes ild” **(Bukhari and Muslim)**, ”Hvem der opfostrer to piger indtil de når voksenalderen, han og jeg vil komme til Genopstandelsedagen således; og han samlede sine hænder.” **(Muslim)**.

DEL 4 - KVINDER OG UDDANNELSE

Forskellen på den bibelske og den koranske opfattelse af kvinder er ikke begrænset til den nyfødte pige, den breder sig langt udover det. Lad os sammenligne deres holdninger overfor en kvinde, der forsøger at lære at kende sin religion. Jødedommens hjerte er Torahen, loven. Men ifølge Talmud, ”kvinder er fritaget for at studere Torahen.” Nogle jødiske rabbinere erklærede ”Lad hellere Torahens ord blive destrueret af ild end blive bibragt til kvinder”, og ”Hvem end der lærer sin datter Torahen, er som om han lærte hende uanstændighed”⁸

I Det Nye Testamente er Paulus` holdning ikke bedre: ” Som i alle de helliges menigheder skal kvinderne tie stille i menighederne. De må ikke tale, men skal underordne sig, sådan som loven også siger. Men hvis de vil have noget at vide, skal de spørge deres mænd hjemme, for det sømmer sig ikke for en kvinde at tale i menigheden.” (Første Korintherbrev 14:34-35)

Hvorledes kan en kvinde lære, hvis hun ikke har tilladelse til at tale? Hvorledes kan en kvinde vokse intellektuelt, hvis hun er forpligtet til at være i en tilstand af fuld underdanighed? Hvorledes kan hun udvide sine horisonter, hvis hendes eneste kilde til information er hendes mand derhjemme?

For nu at være retfærdig burde vi spørge: Er kvindens stilling i Koranen overhovedet anderledes? En kort historie, fortalt i Koranen opsummerer stillingen kortfattet. Khawlah var en muslimsk kvinde hvis mand Aws udtalte denne erklæring i et anfald af vrede: ”Du er for mig som min moders ryg.” Dette var brugt blandt hedenske arabere som et udtryk for skilsmisse, hvilket frigjorde ægtemanden fra ethvert ægteskabeligt ansvar, men som ikke frigjorde kvinden fra ægteskabet idet hun ikke var fri til hverken at kunne forlade mandens hjem eller til at kunne tage sig en anden ægtemand. Efter at Khawla havde hørt disse ord fra sin mand, var hun i en ulykkelig situation. Hun gik direkte til Islams Profet for at bønfalde ham om hjælp til sin sag. Profeten var af den holdning at hun måtte være tålmodig, eftersom der ikke forekom at være nogen vej ud. Khawla blev ved med at argumentere med Profeten i et forsøg på at redde sit suspendede ægteskab. Kort efter blev et Koranvers åbenbart; Khawla's bøn var hørt. Den guddommelige dom medførte afskaffelse af denne uretfærdige skik. Et helt kapitel (Kapitel 58) i Koranen med titlen ”Almujadilah” eller ”Striden” var opkaldt efter denne episode:

”Gud har hørt, hvad den kvinde sagde, der stredes med dig angående sin mand og klagede til Gud. Gud hører jeres ordveksling. Gud hører alt og ser alt.” (Koranen 58:1).

En kvinde har, ifølge den koranske opfattelse, ret til at diskutere endda med selveste Islams Profet. Ingen har ret til at befale hende at tie. Hun er ikke forpligtet til at betragte sin mand som den eneste reference i spørgsmål om lov og religion.

DEL 5 – URENE, KVINDER

Jødiske love og forordninger angående menstruerende kvinder er ekstremt restriktive. Det Gamle Testamente betragter enhver menstruerende kvinde som uren. Derudover ”inficerer” hendes urenhed også andre. Enhver og hvad som helst hun berører, bliver urene for en dag: *Når en kvinde har blødning, og der flyder blod fra hendes underliv, er hun under sin menstruation uren i syv dage, og enhver, der rører ved hende, er uren indtil aften. Alt, hvad hun ligger på under sin menstruation, er urent, og alt, hvad hun sidder på, er urent. Enhver, som rører ved hendes seng, skal vaske sit tøj og bade sig i vand; han er uren indtil aften. Enhver, som rører ved noget som helst, hun har siddet på, skal vaske sit tøj og bade sig i vand; han er uren indtil aften. Hvis nogen rører ved noget på sengen eller på det, hun har siddet på, er han uren indtil aften.* ” (Tredje Mosebog 15: 19-23)

På grund af hendes ”forurenende” natur var en menstruerende kvinde nogle gange ”forvist” for at undgå enhver mulighed for kontakt med hende. Hun blev sendt til et specielt hus, som blev kaldt ”De Urenes Hus” i hele hendes urene menstruationsperiode.⁹ Talmud mener at en menstruerende kvinde er ”fatal” selv uden nogen form for fysisk kontakt med hende: *”Vore rabbier lærte os:...hvis en menstruerende kvinde gik forbi to (mænd), hvis det er i begyndelsen af hendes menstruation, vil hun dræbe en af dem og hvis det er i slutningen af hendes mensesperiode vil hun skabe splid imellem dem”* (bPes. 111a.)

Derudover var ægtemanden til en menstruerende kvinde nægtet indgang til synagogen, hvis han var blevet gjort uren af hende, om det så bare var støvet under hendes fødder. En præst hvis kone, datter eller moder var menstruerende kunne ikke recitere den præstelige velsignelse i synagogen.¹⁰ Intet under at mange jødiske kvinder stadig refererer til menstruation som ”forbandelsen”.¹¹

Islam betragter ikke en menstruerende kvinde som værende i besiddelse af nogen form for ”smitsom urenhed”. Hun er hverken ”urørlig” eller ”forbandet.” Hun lever sit normale liv ganske som hun plejer med kun én restriktion: Et gift par er ikke tilladt at have samleje i menstruationsperioden. Enhver anden fysisk kontakt imellem dem er tilladt. En menstruerende kvinde er fritaget for nogle ritualer såsom daglig bøn og faste i hendes periode.

DEL 6 – VIDNEUDSAGN

Et andet emne som Koranen og Bibelen er uenige om, er hvorvidt kvinder kan bære vidnesbyrd. Det er sandt, at Koranen har pålagt de troende, som har med økonomiske handler at gøre, at få to mandlige vidner, eller en mand og to kvinder som vidner (**Koranen 2:282**) Men det er også sandt, at Koranen i andre situationer accepterer en kvindes vidneudsagn som værende lige så gyldigt som en mands. Faktisk kan en kvindes vidneudsagn endda gøre en mands vidneudsagn ugyldigt. Hvis en mand anklager sin hustru for utugt, kræver Koranen at han højtideligt sværger fem gange som bevis på hustruens skyldighed. Hvis hustruen nægter og sværger tilsvarende fem gange, er hun ikke betragtet som skyldig og i begge tilfælde er ægteskabet opløst. (**Koranen 24:6-11**)

På den anden side var det ikke tilladt kvinder at bære vidnesbyrd i det tidlige jødiske samfund.¹² Rabbinerne regnede kvinderne for at være ude af stand til at bære vidnesbyrd, som værende blandt de ni forbandelser, påført alle kvinder på grund af Syndefaldet (Se del 1 ”*Evas skyld*”). Kvinder i dagens Israel er ikke tilladt at afgive forklaring i rabbinske domstole.¹³ Rabbinerne retfærdiggør hvorfor kvinder ikke kan bære vidnesbyrd ved at citere **Første Mosebog 18:9-16**, hvor det er erklæret at Sara, Abrahams kone, havde løjet. Rabbinerne bruger denne hændelse som bevis på at kvinder er ukvalificerede til at bære vidnesbyrd. Det skal her nævnes, at denne beretning, fortalt i **Første Mosebog 18:9-16**, er blevet nævnt flere gange i Koranen uden nogen antydning af, at Sara skulle have løjet (**Koranen 11:69-74, 51:24-30**). I det kristne Vest afskar både den kirkelige lov og civilretten kvinder fra at afgive vidneudsagn indtil forrige århundrede¹⁴.

Hvis en mand anklager sin hustru for utugt, vil hendes udsagn overhovedet ikke komme i betragtning i henhold til Bibelen. Den anklagede hustru er nødt til at blive udsat for en rettergang ved ildprøve. Ved denne rettergang står hustruen ansigt til ansigt med et komplekst og ydmygende ritual, som var formodet at bevise hendes skyld eller uskyld. (**Fjerde Mosebog 5:11-31**). Hvis hun er kendt skyldig efter denne ildprøve, vil hun blive dømt til døden. Hvis hun er kendt ikke skyldig, vil hendes mand være uskyldig i at have gjort noget galt.

Desuden hvis en mand tager en kvinde til ægte og dernæst beskylder hende for ikke at være jomfru, vil hendes eget udsagn ikke tælle. Hendes forældre måtte bringe

byens ældste bevis på hendes jomfruelighed. Hvis forældrene ikke kunne bringe bevis på deres datters uskyld, ville hun blive stenet til døde på sin faders dørtrin. Hvis forældrene var i stand til at bevise deres datters uskyld, ville ægtemanden blot få en bøde på hundred Sekel af sølv, og han kunne ikke blive skilt fra sin kone, så længe han levede:

”Hvis en mand gifter sig med en kvinde og efter samleje med hende fatter modvilje mod hende og retter beskyldninger mod hende, bringer hende i vanry ved at sige: »Jeg giftede mig med denne kvinde, men da jeg lå med hende, fandt jeg ikke bevis på, at hun var jomfru,« så skal pigens far og mor tage beviset på, at pigen var jomfru, og bringe det hen til byens ældste i byporten. Pigens far skal sige til dem: »Jeg gav denne mand min datter til kone; men han fattede modvilje mod hende og har nu rettet beskyldninger mod hende og sagt, at han ikke har fundet bevis på, at hun var jomfru. Men her er beviset på, at min datter var jomfru.« Så skal de brede klædet ud foran byens ældste, og byens ældste skal tage manden og straffe ham. De skal idømme ham en bod på hundrede sekel, og dem skal de give pigens far, for manden har bragt en jomfru i Israel i vanry; hun skal fortsat være hans kone, han må ikke sende hende bort, så længe han lever. Men hvis anklagen er sand, og beviset på, at pigen var jomfru, ikke er til stede, skal man føre pigen hen foran døren til hendes fars hus, og byens mænd skal stene hende til døde, fordi hun har begået en nedrighed i Israel ved at bedrive hor i sin fars hus. Du skal udrydde det onde af din midte.”(Femte Mosebog 22:13-21).

DEL 7 – UTROSKAB?

Utroskab er at betragte som en synd i alle religioner. Bibelen dekretterer dødsdom til både mand og kvinde hvis de er utro. (**Tredje Mosebog 20:10**) Islam straffer også ligeligt både den mand, der er utro og den kvinde, der er utro. (**Koransen 24:2**). Ikke desto mindre er den koranske definition af utroskab meget anderledes end den bibelske definition. Utroskab er, ifølge Koranen, når en gift mand eller en gift kvinde involverer sig i en udenomsægteskabelig affære. Bibelen betragter kun kvindens udenomsægteskabelige affære som utroskab (**Tredje Mosebog 20:10, Femte Mosebog 22:22, Ordsprogenes Bog 6:20-7:27**).

”Når en mand gribes i at have samleje med en gift kvinde, skal de begge dø, både manden, som havde samleje med kvinden, og kvinden selv. Du skal udrydde det onde af Israel.” (**Femte Mosebog 22:22**)

”Hvis en mand begår ægteskabsbrud med en anden mands hustru, skal han lide døden, både manden og kvinden, som bryder ægteskabet.” (**Tredje Mosebog 20:10**)

Ifølge den bibelske definition er det overhovedet ikke betragtet som en synd, hvis en gift mand sover med en ugift kvinde. Den gifte mand som har udenomsægteskabelige affærer med ugifte kvinder er ikke en ægteskabsbryder, og de ugifte kvinder som er sammen med ham er heller ikke ægteskabsbrydere. Forbrydelsen utroskab begås kun, når der er tale om en mand som, hvad enten han er gift eller ej, sover med en gift kvinde. I dette tilfælde er manden at betragte som en ægteskabsbryder og kvinden er at betragte som en ægteskabsbryder. Kort sagt er utroskab i enhver form ulovligt, når det involverer en gift kvinde. En mands udenomsægteskabelige affære er ikke i sig selv en forbrydelse i Bibelen. Hvorfor denne dobbeltmoral? Ifølge Encyclopedia Judaica blev hustruen betragtet som ægtemandens ejendom, og utroskab udgjorde derfor en krænkelse af ægtemandens eneret til hende; hustruen havde, som ægtemandens ejendom, derimod ingen krav på ham.¹⁵ Det vil sige, at hvis en mand havde seksuelt samvær med en gift kvinde, ville han krænke en anden mands ejendom og for dét skulle han straffes.

Selv i dag, i Israel, er det således, at hvis en gift mand hengiver sig til at have en udenomsægteskabelig affære med en ugift kvinde og får børn med hende, er disse børn betragtet som legitime. Men hvis en gift kvinde har en affære med en anden mand, hvad enten han er gift eller ej, og får børn med ham, er de ikke blot betragtet som uægte, men også som bastarder, og de forbydes ret til at gifte sig med andre jøder på nær konvertitter og andre bastarder. Dette forbud er videregivet til børnenes

efterkommere 10 generationer frem, indtil forureningen af utroskab formodes at være svækket. ¹⁶

I modsætning hertil betragter Koranen aldrig nogen kvinde som nogen mands ejendom. Koranen beskriver veltalende forholdet mellem ægtefolk ved at sige:

”Et af Hans tegn er, at Han skabte jer hustruer af jer selv, for at I kunne hvile hos dem. Han satte kærlighed og barmhjertighed mellem jer. Deri er der tegn for folk, der vil besinde sig” (Koranen 30:21).

Dette er den koranske opfattelse af ægteskab: kærlighed, barmhjertighed og ro, ikke besiddelse og dobbeltmoral.

DEL 8 - LØFTER?

Ifølge Bibelen skal en mand overholde alle de løfter, han giver til Gud. Han må ikke bryde sit ord, hvorimod en kvindes løfte ikke nødvendigvis er bindende for hende. Det skal godkendes af hendes fader, hvis hun bor i hans hus eller af hendes ægtemand hvis hun er gift. Hvis en fader/ægtemand ikke bryder sig om sin datters/kones løfte bliver alle hendes løfter til intet:

”Men hvis hendes far vil hindre hende i det, når han hører om det, så skal hendes løfter og enhver afholdenhed, hun har forpligtet sig til, ikke stå ved magt. Og Herren vil tilgive hende, for hendes far har hindret hende i det.... Hvis hendes mand ikke kommer med indvendinger over for hende samme dag, stadfæster han alle hendes løfter og enhver form for afholdenhed, hun har forpligtet sig til.” (Fjerde Mosebog 30:2-15)

Hvorfor er det, at en kvindes ord ikke er bindende i sig selv? Svaret er enkelt: Fordi hun bliver ejet af sin far før brylluppet og ejet af sin ægtemand efter brylluppet. Faderens ejerskab over sin datter var så omfattende, at hvis han skulle ønske det, kunne han sælge hende! Det er skrevet i de rabbinske skrifter at: *”Manden må sælge sin datter, men kvinden må ikke sælge sin datter; manden må forlove sin datter, men kvinden må ikke forlove sin datter.”*¹⁷ Den rabbinske litteratur indikerer også at ægteskabet repræsenterer overførslen af kontrol fra faderen til ægtemanden: *”forlovelse, at gøre en kvinde til den hellige besiddelse - den ukrænkelige ejendom - af manden ...”* Naturligvis kan en kvinde, hvis hun er at betragte som en andens ejendom, ikke give nogen løfter, som hendes ejer ikke synes om.

Det er her af vigtighed at nævne, at denne bibelske instruktion, vedrørende kvinders løfter, har haft negative følgevirkninger på jødisk-kristne kvinder indtil begyndelsen af dette århundrede. I Vesten havde en gift kvinde ingen juridisk status. Ingen af hendes handlinger var af nogen juridisk værdi. Hendes mand kunne afvise enhver kontrakt, handel, eller aftale, hun havde lavet. Kvinder i Vesten (de talrigeste arvtagere af den jødisk-kristne arv) blev holdt ude af stand til at foretage en bindende kontrakt, fordi de praktisk taget var ejet af en anden. Kvinder i Vesten havde lidt i næsten to tusinde år på grund af den bibelske holdning til kvinders stilling som deres faders og ægtemands ejendom. I Islam er enhver muslims løfte bindende, hvad enten det er afgivet af en mand eller en kvinde. Ingen har magt til at afvise en andens løfter.

Hvis man ikke kan holde et højtideligt løfte, man har aflagt - mand eller kvinde - , skal det bødes for som beskrevet i Koranen:

”Gud lader jer ikke bøde for uoverlagte ord i jeres eder; men Han lader jer bøde for det, hvortil I ved ederne forpligter jer. Bodens for at bryde en ed er enten at bespise ti fattige med det, som I plejer at give jeres husfæller at spise, eller at give dem klæder eller at frigive en slave. Den, der ikke har råd, skal faste i tre dage. Dette er boden for jeres eder, når I har svoret. Hold jeres eder! Således gør Gud sine tegn tydelige for jer. Måske er I taknemmelige!” (Koranen 5:89)

Profeten Muhammeds ledsagere, mænd og kvinder, plejede at aflægge deres ed om troskab til ham personligt. Kvinder, så vel som mænd ville uafhængigt komme til ham og sværge deres troskab:

”Profet! Hvis troende kvinder kommer til dig og forpligter sig til ikke at sætte noget ved Guds side, ikke at stjæle, ikke at bedrive hor, ikke at slå deres børn ihjel, ikke at komme med falske anklager, som de finder på af sig selv, og ikke at sætte sig op imod dig inden for ret og rimelighed, lav så en aftale med dem! Bed Gud om tilgivelse for dem! Gud er tilgivende og barmhjertig.” (Koranen 60:12)

En mand kunne ikke aflægge ed på sin datters eller hustrus vegne. Ej heller kunne en mand afvise en af sine kvindelige slægtninges aflagte ed.

DEL 9 – HUSTRUENS EJENDOM

De tre religioner deler en urokkelig tro på vigtigheden af ægteskab og familieliv. De er også enige om at familiens overhoved er ægtemanden. Alligevel er der åbenlyse forskelle mellem de tre religioner med hensyn til grænserne for dette lederskab. Ulig Islam, udvider den jødisk-kristne tradition nærmest ægtemandens lederskab til at omfatte ejerskab over sin hustru.

Den jødiske tradition om mandens rolle overfor sin hustru, stammer fra den opfattelse, at han ejer hende, som han ejer sin slave.¹⁹ Denne opfattelse har været årsagen til den dobbeltmoral, der findes i lovene for utroskab og grundlaget for ægtemandens mulighed for at annullere sin hustrus løfter. Denne opfattelse har også båret hovedansvaret for at nægte hustruen nogen som helst kontrol over hendes ejendom og indtjening. Lige så snart en jødisk kvinde blev gift mistede hun enhver kontrol over sin egen ejendom og indtjening til sin ægtemand. Jødiske rabbinere hævdede at manden havde ret til sin kones ejendom som en naturlig følge af hans besiddelse af hende: *”Dersom en mand er kommet i besiddelse af en kvinde, følger det så ikke med, at han ligeledes er kommet i besiddelse af hendes ejendom også?”* og *”Siden han har erhvervet sig kvinden, skulle han så ikke derved også erhverve sig hendes ejendom?”*²⁰ Derfor blev den rigeste kvinde praktisk taget fattig ved at gifte sig. En hustrus finansielle situation er beskrevet som følgende i Talmud:

”Hvordan kan en kvinde eje noget, eftersom alt, hvad der er hendes, tilhører hendes ægtemand? Hvad der er hans, er hans, og hvad der er hendes, er også hans.... Hendes indtjening og hvad hun finder på gaden er også hans. Husholdningsartiklerne og endda krummerne på bordet er hans. Skulle hun invitere en gæst til sit hus og give ham mad, ville hun stjæle fra sin ægtemand...” (San.71a, Git. 62a)

Det er en kendsgerning, at meningen med en jødisk kvindes ejendom var at tiltrække bejlere. En jødisk familie ville overdrage deres datter en andel af sin fars ejendom, som skulle bruges som en medgift i tilfælde af ægteskab. Det var denne medgift der gjorde de jødiske døtre til en stor byrde for deres fædre. Faderen måtte forsørge sin datter i årevis og derefter forberede hendes bryllup ved at give en stor medgift. Således var en pige i en jødisk familie en forpligtelse og ingen aktiv.²¹ Denne forpligtelse forklarer hvorfor fødslen af en datter ikke var fejret med glæde i det

gamle jødiske samfund (se ”*Skamfulde Døtre?*” delen). Medgiften var bryllupsgaven præsenteret for gommen som indskud til et lejemål. Ægtemanden ville opføre sig som den praktiske ejer af medgiften, men han kunne ikke sælge den. Bruden ville miste enhver kontrol over medgiften i det øjeblik hun blev gift. Desuden forventedes hun at arbejde efter brylluppet, og al hendes løn skulle gå til hendes ægtemand, som gengældelse for hans pligt til at forsørge hende. Hun kunne kun få sin ejendom tilbage i to tilfælde: ved skilsmisse eller ved ægtemandens død. Skulle hun dø først, ville han arve hendes ejendom. I tilfælde af ægtemandens død kunne konen få sin før-ægteskabelige ejendom tilbage, men hun var ikke berettiget til at arve en andel i sin afdøde mands egen ejendom. Det skal dog nævnes, at gommen også skulle præsentere en gave til sin brud, endnu engang var han dog ejeren af denne gave så længe de var gift.²²

Indtil for nyligt havde Kristendommen fulgt den samme jødiske tradition. Både religiøse og civile myndigheder i det kristne Romerrige (efter Konstantin) krævede en ejendomsaftale som en betingelse for at anerkende ægteskabet. Familier tilbød deres døtre større medgift, og som resultat heraf havde mændene en tendens til at gifte sig tidligere mens familier udsatte deres døtres ægteskab til senere, end det havde været skik.²³ Under den Katolske Kirkes Lov var en hustru berettiget til at få tilbagebetalt sin medgift, hvis ægteskabet blev annulleret, medmindre hun var kendt skyldig i utroskab. I så fald bortfaldt hendes ret til medgiften, som så forblev i hendes ægtemands hænder.²⁴ Ifølge den Katolske Kirkes Lov og civilretten havde en gift kvinde i det kristne Europa og Amerika mistet sin ejendomsret lige indtil slutningen af det 19. og begyndelsen af det 20. århundrede. For eksempel var kvinders rettigheder, i henhold til engelsk lov, samlet og offentliggjort i 1632. Disse ”rettigheder” inkluderede: ”*Det, som ægtemanden havde, er hans eget. Det, som konen havde, er ægtemandens.*”²⁵ Kvinden mistede ikke kun sin ejendom ved indgåelse af ægteskab men ligeledes hendes personlighed. Ingen af hendes handlinger var af juridisk værdi. Hendes ægtemand kunne afvise ethvert salg eller enhver gave af hende som værende af ingen bindende juridisk værdi. Personen, med hvem hun havde nogen kontrakt med, blev anset som kriminelt for at deltage i bedrageri. Endvidere kunne hun ikke sagsøge nogen eller blive sagsøgt i sit eget navn, ej heller kunne hun sagsøge sin egen ægtemand.²⁶ En gift kvinde var praktisk taget betragtet som et barn, set med rettens øjne. Hustruen tilhørte simpelthen ægtemanden og derfor mistede hun sin ejendom, sine juridiske rettigheder samt sit efternavn.²⁷

Siden det syvende århundrede efter vor tidsregning har Islam garanteret gifte kvinder den uafhængige personlighed, som det jødisk-kristne Vest havde frataget dem indtil for ganske nyligt. I Islam er bruden og hendes familie på ingen måde forpligtet til at give gommen en gave. I en muslimsk familie er pigen ingen byrde. En kvinde er så værdig i Islam, at hun ikke behøver at fremlægge gaver for at tiltrække potentielle ægtemænd. Det er gommen, der skal give bruden en bryllupsgave. Denne gave er betragtet som hendes ejendom og hverken gommen eller brudens familie har andel deri, ej heller har de nogen kontrol over den. I nogle muslimske samfund i dag er det ikke ualmindeligt, at bryllupsgaven er på hundrede tusinde dollars i diamanter.²⁸ Bruden beholder sin bryllupsgave, selv hvis hun senere hen bliver skilt. Ægtemanden har ingen ret til nogen del af hans hustrus ejendom, undtagen hvad hun selv tilbyder ham af egen fri vilje.²⁹ Om dette emne står der tydeligt og klart i Koranen:

”Giv kvinderne deres brudepenge som gave, men hvis de frivilligt overlader jer noget deraf, så brug det, og vær glade til!” (Koranen 4:4)

Kvindens ejendom og indtjening er under hendes fulde kontrol og til hendes egen brug alene, eftersom hendes og børnenes underhold er hendes ægtemands ansvar.³⁰ Lige meget hvor rig kvinden end måtte være, er hun ikke forpligtet til at være medforsørger for familien, medmindre hun selv frivilligt vælger at gøre sådan. Ægtefæller arver efter hinanden. Herudover beholder en gift kvinde i Islam sin uafhængige juridiske ret og sit efternavn.³¹ En amerikansk dommer kommenterede engang muslimske kvinders rettigheder således: *”En muslimsk kvinde gifter sig måske ti gange, men hendes individualitet bliver ikke absorberet af hendes mange ægtemænd. Hun er en enlig planet med et navn og sin egen juridiske ret.”*³²

DEL 10 – SKILSMISSE?

De tre religioner har bemærkelsesværdige forskelle i deres syn på skilsmisse. Kristendommen afskyr alt i alt skilsmisse. Det Nye Testamente går entydigt ind for uopløsning af ægteskabet. Det er tilskrevet Jesus at have sagt: *”Men jeg siger jer: Enhver, som skiller sig fra sin hustru af anden grund end utugt, forvolder, at der begås ægteskabsbrud med hende, og den, der gifter sig med en fraskilt kvinde, begår ægteskabsbrud.”* (Matthæusevangeliet 5:32). Dette kompromisløse ideal er uden tvivl urealistisk. Det forudsætter en tilstand af moralsk fuldkommenhed, som menneskelige samfund aldrig har opnået. Når et par indser at deres ægteskab ikke kan reddes, vil et forbud mod skilsmisse ikke gøre dem noget godt. At tvinge par, der ikke kan sammen, til at forblive sammen mod deres vilje er hverken effektivt eller rimeligt. Intet under, at hele den kristne verden har været tvunget til at sanktionere skilsmisse.

I modsætning hertil tillader Jødedommen skilsmisse uden grund. Det Gamle Testamente giver ægtemanden ret til at skilles fra sin kone, selv hvis han blot ikke bryder sig om hende:

”Hvis en mand gifter sig med en kvinde, men bliver ked af hende, fordi han finder noget skændigt hos hende, og han udfærdiger et skilsmissebrev, giver hende det og sender hende bort, og hvis hun så, når hun har forladt hans hus, går hen og bliver gift med en anden, og hendes anden mand fatter modvilje mod hende og udfærdiger et skilsmissebrev til hende, giver hende det og sender hende bort, eller hendes anden mand, som har giftet sig med hende, dør, da må hendes første mand, som sendte hende bort, ikke gifte sig med hende igen, efter at hun nu er blevet uren.” (Femte Mosebog 24:1-4).

Ovenstående vers har skabt debat blandt jødiske lærde på grund af deres uenigheder omkring fortolkningen af udtrykkene: "blive ked af", "skændigt", og "at fatte modvilje" fra versene. Talmud fortæller deres forskellige meninger:

”Skolen for Shammai har fastslået, at en mand ikke bør blive skilt fra sin kone, medmindre han har fundet hende skyldig i seksuelle forhold, mens skolen for Hillel siger, at han kan skilles fra hende, selv om hun blot har ødelagt en ret mad. Rabbi Akiba siger at manden kan skilles fra hende selv om han blot finder en anden kvinde smukkere end hun.” (Gittin 90a-b).

Det Nye Testamente følger shammaiternes udlægning, medens jødisk lov har fulgt hilleliternes og R. Akibas udlægninger. ³³ Siden det hellelitiske syn var det herskende, blev det den ubrudte jødiske lovs tradition at give ægteemanden frihed til at fraskille sig sin kone uden nogen som helst grund. Ikke blot giver Det Gamle Testamente ægteemanden ret til at fraskille sig sin *"utilfredsstillende"* hustru, det betragtes som en pligt at blive skilt fra en *"dårlig hustru"*:

"En dårlig hustru bringer ydmygelse, nedslåethed, og et såret hjerte. Slap af hånd og svag i knæet er den mand, hvis kone ikke gør ham lykkelig. Kvinden er syndens oprindelse, og det er gennem hende, at vi alle dør. Lad ikke en utæt cisterne dryppe og tillad ej heller en dårlig kone at sige, hvad hun kan lide. Hvis hun ikke accepterer din kontrol, skil dig da fra hende og send hende bort" (**Ecclesiasticus 25:25**)

Talmud har optegnet en række konkrete handlinger udført af hustruer, som har forpligtet deres ægtemænd til at fraskille sig dem: *"Hvis hun spiste på gaden, hvis hun grådigt drak på gaden, hvis hun ammede på gaden, i hvert enkelt tilfælde siger rabbiner Meir at hun skal forlade sin mand"* (**Git. 89a**).

Talmud har også gjort det obligatorisk at fraskille sig en ufrugtbar kone (som ikke fik nogen børn over en periode på ti år): *"Vores Rabbinere lærte os: Hvis en mand tog en kone og boede sammen med hende ti år, og hun intet barn fik, skal han fraskille sig hende"* (**Yeb. 64a**)

På den anden side kan hustruer ikke indlede en skilsmisse under jødisk lovgivning. En jødisk hustru kunne dog gøre krav på skilsmisse foran en jødisk domstol, forudsat hun havde en kraftig begrundelse herfor. Meget få grunde er accepterede for at hustruen kunne fremsætte et krav om skilsmisse. Disse grunde inkluderer: En ægteemand med fysiske defekter eller hudsygdomme, en ægteemand, der ikke opfylder sine ægteskabelige forpligtelser, etc. Retten kan i så fald støtte hustruens krav om en skilsmisse, men den kan ikke opløse ægteskabet. Kun manden kan opløse ægteskabet ved at give sin kone skilsmissebevilling. Retten kunne opfordre ham, fængsle ham, give ham bøde og udelukke ham fra møder for at tvinge ham til at levere den nødvendige skilsmissebevilling til sin kone. Dersom manden er stædig nok, kan han nægte at give sin hustru skilsmisse og holde hende bundet til ham på ubestemt tid. Værre endnu, kunne han forlade hende uden at give hende skilsmisse og forlade hende ugift og ikke-fraskilt. Han kan gifte sig med en anden kvinde, eller endda leve

med en enlig kvinde uden for ægteskab og få børn med hende (disse børn er betragtet som lovlige i henhold til jødisk lov).

Den efterladte kone kan derimod ikke gifte sig med nogen anden mand, eftersom hun stadig er lovformeligt gift, og hun kan ej heller bo sammen med nogen anden mand, fordi hun i så fald vil blive betragtet som en hore, og hendes børn, fra et sådant bekendtskab, vil være uægte i ti generationer frem. En kvinde, i en position som nævnt ovenfor, kaldes en agunah (lænket kvinde) ³⁴ I USA i dag lever der et sted imellem 1000-1500 jødiske kvinder, der er agunot (flertalsformen af agunah), medens antallet i Israel kan være helt op til 16.000. Ægtemænd afpresser deres fangede hustruer for tusindvis af dollars, for at give dem en jødisk skilsmissebevilling.³⁵

Islam indtager mellempositionen mellem Kristendommen og Jødedommen hvad angår skilsmisse. Ægteskab i Islam er et helligt bånd, der ikke bør brydes med mindre, der er tvingende grunde hertil. Par opfordres til at forsøge sig med alle mulige løsninger, når deres ægteskab er i fare.

Der skal kun tys til skilsmisse, når der ikke er nogen anden udvej. I en nøddeskal, anerkender Islam skilsmisse, men opfordrer folk til at afholde sig derfra med alle midler. Lad os fokusere på anerkendelsens side først. Islam anerkender retten for begge parter til at afslutte deres ægteskabelige forhold.

Islam giver ægtemanden ret til Talaq (skilsmisse). Derudover giver Islam, modsat Jødedommen, kvinden ret til at opløse ægteskabet gennem det som er kendt som Khula (kvindens ret til opløsning af ægteskabet, hvor manden så stadig skal stå for børnenes forsørgelse) ³⁶ Hvis manden opløser ægteskabet med sin hustru ved skilsmisse, kan han ikke få nogen af de bryllupsgaver, som han har givet hende tilbage. Forbuddet mod at fraskilte ægtemænd tager deres bryllupsgaver retur lige meget hvor dyre eller værdifulde de er, forklares i Koranen således:

”Hvis I ønsker at udskifte én hustru med en anden og har givet den første af dem et mål af guld og sølv, så må I ikke tage noget deraf! Vil I tage det på grundlag af falsk anklage og i åbenlys synd?” (Koranen 4:20).

I tilfælde af, at det er hustruen, der vælger at afslutte ægteskabet, kan hun give ægtemanden hendes bryllupsgaver retur. At give bryllupsgaverne retur i dette tilfælde er en rimelig kompensation for ægtemandens iver efter at beholde sin kone, mens hun vælger at forlade ham.

Koranen har befalet muslimske ægtemænd ikke at tage nogen af de gaver tilbage, som de har givet deres koner, medmindre det er tilfældet at hustruen vælger at opløse ægteskabet.

”Det er jer ikke tilladt at tage noget af det, som I har givet dem, med mindre begge parter frygter ikke at kunne overholde Guds bud. Hvis I frygter ikke at kunne overholde Guds bud, så begår de to ingen overtrædelse ved, at hun løskøber sig dermed. Dette er Guds bud, og dem må I ikke overtræde. De, der overtræder Guds bud, handler uret.” **(Koranen 2:229).**

En kvinde kom til Profeten Muhammed, da hun søgte opløsning af sit ægteskab, hun fortalte Profeten, at hun ikke havde noget at beklage sig over med hensyn til sin ægtemands karakter eller opførsel. Hendes eneste problem var at hun ærligt talt ikke brød sig om ham og at hun dermed ikke kunne holde ud at leve sammen med ham længere. Profeten spurgte hende: *”Ville du give ham hans have (bryllupsgaven han havde givet hende) tilbage?”* Hun svarede: *”Ja.”* Profeten instruerede så manden til *at tage sin have tilbage og acceptere opløsningen af ægteskabet* **(Bukhari).**

I nogle tilfælde kan en muslimsk hustru være villig til at beholde sit ægteskab, men finde sig forpligtet til at kræve skilsmisse på grund af nogle tvingende årsager såsom: at blive dårligt behandlet af ægtemanden, at ægtemanden forlader hende uden grund, at ægtemanden ikke opfylder sine ægteskabelige forpligtelser, osv. . I disse tilfælde opløser den muslimske domstol ægteskabet. ³⁷

Kort sagt har Islam givet den muslimske kvinde nogle enestående rettigheder: hun kan ende sit ægteskab gennem Khula, og hun kan søge skilsmisse. En muslimsk kvinde kan aldrig blive lænket af en genstridig mand. Det var disse rettigheder, som lokkede jødiske kvinder, der levede i det tidlige islamiske samfund i det syvende århundrede efter vor tidsregning til at søge skilsmisse fra deres jødiske mænd ved muslimske domstole. Rabbinere erklærede disse erklæringer ugyldige. For at standse denne praksis, gav rabbinere nye rettigheder og privilegier til jødiske kvinder i et forsøg på at svække appellen af de muslimske domstole. Jødiske kvinder, der boede i kristne lande blev ikke tilbudt nogle tilsvarende privilegier, da den romerske lov om skilsmisse, gældende der, ikke var mere attraktiv end den jødiske lov. ³⁸

Lad os nu henlede vor opmærksomhed på hvorledes Islam forsøger at tale parterne fra skilsmisse. Islams Profet fortalte de troende at: *”Blandt alle de tilladte handlinger er skilsmisse den mest hadefulde til Gud”* (Abu Dawood).

En muslimsk mand bør ikke fraskille sig sin hustru blot fordi han ikke syntes om hende. Koranen instruerer muslimske mænd i at være gode ved deres hustruer selv i tilfælde af at han har lunkne følelser overfor hende eller ikke bryder sig om hende:

”Lev sammen med dem efter ret og rimelighed. Hvis I føler jer frastødt af dem, så føler I jer måske frastødt af noget, som Gud har lagt en mængde godt i.” (Koranen 4:19).

Profeten Muhammed gav et lignende påbud:

”En troende mand må ikke hade en troende kvinde. Hvis han ikke bryder sig om et af hendes træk, vil han være tilfreds med et andet.” (Muslim).

Profeten understregede også, at de bedste muslimer er dem, der er gode ved deres hustruer:

”De troende, som udviser den mest perfekte tro, er dem som har den bedste karakter og de bedste af jer er dem, som er bedst ved deres hustruer” (Tirmidhi)

Men, Islam er en praktisk religion, og den anerkender, at der er omstændigheder, hvor et ægteskab er på randen af kollaps. I sådanne tilfælde er en simpel rådgivning om venlighed eller selvbeherskelse ikke nogen holdbar løsning. Så, hvad gør man så for at redde et ægteskab i disse tilfælde? Koranen giver nogle praktiske råd til ægtefællen (mand eller kone), hvis partner (kone eller mand), er synderen. For den mand hvis hustrus sygelige adfærd truer ægteskabet, giver Koranen fire typer af rådgivning, som beskrevet i det følgende vers:

”De, fra hvem I frygter genstridighed, skal I formane (1), lade alene i sengen (2) og slå (3) (med meget let hånd, uden at efterlade mærker. Det er på ingen måde tilladt at banke ens hustru, så mest symbolsk) . Hvis de så adlyder jer, skal I ikke foretage jer mere mod dem. Gud er ophøjet og stor. Frygter I et brud mellem to, så tilkald en opmand fra hans familie og én fra hendes. Hvis de begge ønsker udbedring, vil Gud skabe forlig mellem dem. Gud er vidende og indsigtfuld.” (Koranen 4:34-35).

De første tre skal prøves først. Hvis de slår fejl, så skulle familiernes hjælp og vejledning blive søgt. Det skal bemærkes, på baggrund af ovenstående vers, at "slå" den oprørske hustru er en midlertidig foranstaltning, der er tyet til som tredje i en række tilfælde af tvingende nødvendighed, i håb om, at det kan afhjælpe konens forseelser. Hvis det gør, er manden ikke tilladt på nogen måde at fortsætte med nogen form for genering af konen, som udtrykkeligt er nævnt i verset. Hvis det ikke hjælper, er manden stadig ikke tilladt at anvende denne foranstaltning længere, og den endelige vej er så at den familie-støttede forsoning bliver afprøvet.

Profeten Muhammad har påbudt muslimske mænd, at de ikke bør tage deres tilflugt til disse foranstaltninger, undtagen i ekstreme tilfælde, såsom åbenlys utugtighed begået af konen. Selv i disse tilfælde bør straffen være let, og hvis hustruen afholder sig fra dette, er det ikke tilladt manden at genere hende:

"Hvis de er skyldige i åbenlys utugtighed, kan du lade dem være alene i deres senge og påføre dem den mindre straf. Hvis de er dig lydige, søg da ikke nogen form for gene imod dem" (Tirmidhi)

Desuden har Islams Profet fordømt enhver form for ubegrundet vold. Nogle muslimske hustruer havde klaget til ham over at deres mænd havde slået dem. Efter at have hørt dette udtalte Profeten kategorisk at:

"Dem, der gør det (slår deres hustruer) er ikke de bedste blandt jer" (Abu Dawood).

På dette punkt må man huske, at Profeten også har sagt:

"Den bedste af jer er ham, der er bedst ved hans familie, og jeg er den bedste blandt jer ved min familie" (Tirmidhi).

Profeten rådgav en muslimsk kvinde, hvis navn var Fatimah bint Qais, om ikke gifte sig med en mand, fordi manden var kendt for at slå kvinder:

"Jeg gik hen til profeten og sagde: Abul Jahm og Mu'awiah har friet til mig. Profeten sagde(i form af rådgivning): Hvad Mu'awiah angår så er han meget fattig, og Abul Jahm er kendt for at slå kvinder" (Muslim).

Det skal bemærkes, at Talmud sanktionere hustruvold som revselse med henblik på disciplin.³⁹ Ægtemanden er ikke begrænset til de ekstreme tilfælde som dem med åbenlys utugtighed. Han har lov til at slå sin kone, selv om hun bare nægter at gøre sit huslige arbejde. Desuden er han er ikke begrænset til brugen af mild straf. Det er ham tilladt at bryde sin kones stædighed ved brug af piskesnert eller ved at sulte hende.⁴⁰

Til hustruen, hvis mands dårlige adfærd er årsagen til ægteskabets snarlige sammenbrud, tilbyder Koranen det følgende råd:

”Hvis en kvinde frygter brutalitet eller uvillighed fra sin mands side, begår parterne ingen overtrædelse ved at komme til et indbyrdes forlig. Forlig er bedst. Sjælen er fuld af grådighed. Men hvis I handler godt og er gudfrygtige! - Gud er fuldt vidende om, hvad I gør.” (Koranen 4:128)

I dette tilfælde rådes hustruen til at søge forsoning med sin mand (med eller uden familiens bistand). Det er bemærkelsesværdigt, at Koranen ikke på samme måde rådgiver hustruen til at ty til de to foranstaltninger, nemlig at afstå fra ægteskabeligt samvær og at slå. Årsagen til denne forskel kan være at beskytte hustruen fra en voldelig fysisk reaktion fra hendes ægtemand, der allerede opfører sig dårligt. Sådan en voldsom fysisk reaktion vil gøre både kone og ægteskabet mere skade end gavn. Nogle muslimske lærde har foreslået, at retten kan anvende disse foranstaltninger mod ægtemanden på konens vegne. Det vil sige, at retten først formaner den oprørske mand, så forbydes han sin kones seng, og endelig udføres en symbolsk straf ved at slå ham.⁴¹

For at opsummere tilbyder Islam muslimske ægtepar meget levedygtige råd for at redde deres ægteskaber i tilfælde af problemer og spændinger. Hvis én af partnerne truer ægteskabet, tilrådes den anden af parterne, af Koranen, at gøre alt hvad der er muligt for effektivt at forsøge at redde dette hellige bånd. Hvis alle de nævnte foranstaltninger svigter, tillader Islam parterne at separere på en fredelig og venskabelig måde.

DEL 11 – MØDRE

Det Gamle Testamente befaler flere steder at man skal være venlig og hensynsfuld overfor sine forældre og fordømmer dem, som vanærer deres forældre. For eksempel: *”Hvem som helst, der forbander sin far eller sin mor, skal lide døden. Han har forbandet sin far eller sin mor. Han har selv skylden for sin død.”* (**Tredje Mosebog 20:9**) og *”En vis søn glæder sin far, et tåbeligt menneske ringeagter sin mor.”* (**Ordsprogenes bog 15:20**)

Selvom faderen er nævnt alene flere steder, f.eks.: *”En vis søn elsker sin faders formaning”* (**Ordsprogenes bog (13:1)**), er moderen aldrig nævnt alene. Endvidere lægges der ikke specielt vægt på at behandle moderen venligt som et tegn på påskønnelse af hendes store lidelser i forbindelse med graviditet og amning. Desuden arver mødre intet fra deres børn, hvorimod børnenes fædre arver fra dem.⁴²

Det er svært at omtale Det Nye Testamente som en skrift, der ærer moderen. Tværtimod får man det indtryk, at Det Nye Testamente betragter venlig behandling af mødre som en hindring på vejen til Gud. Ifølge Det Nye Testamente kan man ikke blive en god kristen som er værdig til at blive Jesus Kristus discipel medmindre man hader sin moder. Det er tilskrevet Jesus at have sagt:

”Hvis nogen kommer til mig og ikke hader sin far og mor, hustru og børn, brødre og søstre, ja, sit eget liv, kan han ikke være min discipel.” (**Lukasevangeliet 14:26**)

Endvidere afbilder Det Nye Testamente et billede af Jesus som ligeglad eller endda respektløs overfor sin egen moder. For eksempel da hun havde været ude og lede efter ham medens han prædikede til en folkemængde, tog han sig ikke tid til at gå ud og møde hende:

” Så kom Jesu mor og hans brødre, og de sendte nogle ind til ham for at hente ham, men selv blev de stående udenfor. Han sad omgivet af en hel skare, og de sagde til ham: »Se, din mor og dine brødre og dine søstre står udenfor og spørger efter dig.« Men han svarede dem: »Hvem er min mor og mine brødre?« Og han så rundt på dem, der sad omkring ham, og han sagde: »Se, her er min mor og mine brødre. For den, der gør Guds vilje, er min bror og søster og mor.«”

(**Makusevangeliet 3:31-35**)

Man kan selvfølgelig argumentere med, at Jesus forsøgte at lære sit publikum en vigtig lektion, nemlig at religiøse bånd ikke er mindre vigtige end familiære bånd. Men han kunne have lært sit publikum den samme lektion uden at vise sådan en absolut ligegyldighed overfor sin moder. Den samme respektløse indstilling er at spore, da han nægter at tilslutte sig en erklæring sagt af én fra hans publikum, der velsigner hans moder for at have født ham og passet ham:

”Mens han sagde det, var der en kvinde i skaren, der råbte: »Saligt er det moderliv, som bar dig, og de bryster, du diede!« Men han svarede: »Javist! Salige er de, som hører Guds ord og bevarer det!«” (Lukasevangeliet 11:27-28)

Hvis en moder, med jomfru Marias anseelse, var blevet behandlet med sådan en uhøflighed, som vist i Det Nye Testamente, af en søn, med Jesus Kristus position, hvordan skulle en almindelig kristen moder blive behandlet af sine almindelige kristne sønner?

I Islam er den ære, respekt og agtelse som er knyttet til moderskabet uden sidestykke. Koranen placerer betydningen af venlighed mod forældre, som næst vigtigst kun overgået af tilbedelsen af den almægtige Gud:

”Din Herre har bestemt, at I ikke må tjene andre end Ham og skal være gode mod jeres forældre. Hvis den ene eller begge når en høj alder under dit tag, må du ikke vrisse ad dem og skælde ud, men skal tale ærbødigt til dem! Sænk af barmhjertighed ydmyghedens vinge for dem, og sig: ”Herre, forbarm Dig over dem! Det er, som da de opdrog mig som lille!”” (Koranen 17:23-24)

Koranen lægger adskillige andre steder vægt på moderens store rolle i forbindelse med fødsel og pleje:

”Vi har pålagt mennesket at tage vare på sine forældre, for hans moder bar ham møjsommeligt, og siden varede det to år at afvænne ham: ”Vær taknemmelig mod Mig og mod dine forældre!” (Koranen 31:14)

Den meget specielle plads for mødre i Islam er blevet udførligt beskrevet af Profeten Muhammed:

"En mand spurgte Profeten: "Hvem bør jeg ære mest?" Profeten svarede: "Din moder". "Og hvem derefter?" spurgte manden. Profeten svarede: "Din moder". "Og hvem derefter?" spurgte manden. "Din moder!" "Og hvem derefter?" spurgte manden. Profeten svarede: "Din fader" (Bukhari & Muslim)

Blandt de få af Islams forskrifter, som muslimer stadig trofast overholder i dag er hensynsfuld behandling af mødre. Den ære, som muslimske mødre får af deres sønner og døtre, er eksemplarisk. Den intense varme forbindelse mellem muslimske mødre og deres børn, og den dybe respekt, med hvilken muslimske mænd nærmer sig deres mødre, forbløffer som regel vesterlændinge.⁴³

DEL 12 - KVINDERS ARVERET

En de vigtigste forskelle mellem Koranen og Bibelen er holdningen til kvinders arveret af ejendom fra en afdød slægtning. Den bibelske holdning er rammende beskrevet af Rabbi Epstein: *"Den kontinuerlige og ubrudte tradition siden de bibelske dage giver ikke de kvindelige medlemmer af husstanden, kone og døtre, arveret til familiens ejendom. I den mere primitive rækkefølgeplan, blev de kvindelige medlemmer af familien anset for en del af arven, og lige så fjernt fra den juridiske arving, som en slave. Døtre fik herimod, ifølge Mosaics, arveret i tilfælde af at der ingen mandlige arvinger var. Hustruen blev ikke godkendt som arving selv ikke under disse forhold."*⁴⁴ Hvorfor blev de kvindelige medlemmer af familien betragtet som en del af familiens ejendom? Rabbi Epstein har svaret: *"De er ejet - før ægteskabet, af faderen, efter ægteskabet, af ægtemanden."*⁴⁵

Den bibelske arveret er skitseret i **Fjerde Mosebog 27:1-11**. En hustru er ikke givet nogen andel i sin mands ejendom, medens han er hendes første arving, han kommer endda før hendes sønner. En datter kan kun arve, hvis der ikke eksisterer nogen mandlige arvinger. En moder kan overhovedet ikke arve, hvorimod faderen kan. Enker og døtre fik, i tilfælde af, at der var sønner efterladt, kun del i arven, hvis de mandlige arvinger viste dem barmhjertighed. Dette er grunden til at enker og forældreløse piger var blandt de mest nødlidende i det jødiske samfund.

Kristendommen fulgte trop i lang tid. Både de kirkelige og de borgerlige love i Kristendommen udelukkede døtre fra at dele deres brøders andel i deres faders arv. Desuden var hustruer frarøvede enhver arveret. Disse uretfærdige love overlevede indtil slutningen af forrige århundrede.⁴⁶

Før Islam var arverettigheder blandt de hedenske arabere udelukkende begrænset til mandlige slægtninge. Koranen afskaffede denne uretfærdige skik og gav alle kvindelige slægtninge del i arveretten:

"Der tilkommer mænd en andel af det, som forældre og nære slægtninge efterlader sig, og der tilkommer ligeledes kvinder en andel af det, som forældre og nære slægtninge efterlader sig, om der er lidt deraf eller meget, som en pligtig andel."
(Koranen 4:7).

Muslimske mødre, hustruer, døtre og søstre havde modtaget arverettigheder tretten hundrede år før Europa anerkendte, at disse rettigheder overhovedet eksisterede. Delingen af arv er et omfattende emne med en enorm mængde detaljer (**Koranen 4:7,11,12,176**) Den generelle regel er, at den kvindelige andel er halvdelen af den mandlige andel, undtagen i de tilfælde, hvor moderen får samme andel som faderen. Denne generelle regel kan måske godt synes uretfærdig i forhold til andre lovgivninger der omhandler mænd og kvinder. For at forstå den logiske begrundelse bag denne regel, er det nødvendigt at medregne at mandens økonomiske forpligtelser i Islam langt overstiger kvindens (se del 9:Hustruens *ejendom*). En brudgom må give sin brud en bryllupsgave. Denne gave forbliver udelukkende hendes ejendom og forbliver således, selv hvis hun senere bliver skilt.

Bruden er ikke forpligtet til at give nogen gave til sin brudgom. Endvidere kræves det af den muslimske ægtemand at han forsørger sin hustru og sine børn. I modsætning hertil er hustruen ikke forpligtet til at hjælpe ham angående dette. Hendes ejendom og hendes indtjening er udelukkende til hendes egen disposition, undtagen det af den, som hun frivilligt vælger at tilbyde sin ægtemand. Desuden bør man forstå, at Islam heftigt er fortalende for familieliv. Islam opmuntrer unge til at blive gift og forsøger at tale ægtepar fra skilsmisse og anser ikke cølibat som en dyd. I et muslimsk samfund er familielivet derfor normen og det ugifte liv en sjælden undtagelse. Det vil sige, at i et islamisk samfund er næsten alle giftefærdige kvinder og mænd gift. I lyset af disse kendsgerninger, burde man kunne forstå, at muslimske mænd, har større finansielle byrder, end muslimske kvinder og dermed at arveretten i almindelighed, har til formål at udligne denne uligevægt, således at samfundet eksisterer fri for alle køns eller klassekampe. Efter en simpel sammenligning af de muslimske kvinders økonomiske rettigheder og pligter, har en britisk kvinde konkluderet, at Islam ikke blot har behandlet kvinder godt men også gavmildt. ⁴⁷

DEL 13 – ENKERS STILLING

På grund af den kendsgerning, at Det Gamle Testamente ingen arveret tilegnede dem, var enker blandt de mest sårbare i den jødiske befolkning. De mandlige slægtninge, som havde arvet hele kvindens afdøde mands ejendom, skulle forsørge hende fra denne ejendom. Men, enker var på ingen måde sikret, at denne bestemmelse blev gennemført, og de levede på andres barmhjertighed. Derfor var enker blandt de laveste klasser i det gamle Israel, og enkestanden blev betragtet som et symbol på stor nedværdigelse (**Esajas 54:4**). Men enkens tilstand i den bibelske tradition strakte sig ud over hendes udelukkelse fra mandens ejendom. Ifølge **Første Mosebog 38**, skulle en barnløs enke gifte sig med sin mands bror, selv hvis han allerede var gift, så han kunne skabe afkom til hans døde bror, og dermed sikre at hans broders navn ikke ville dø ud.

”Så sagde Juda til Onan: »Gå ind til din brors kone, og udfør din svogerpligt, så du kan skaffe din bror afkom.«” (**Første Mosebog 38:8**)

Enkens samtykke krævedes ikke til dette ægteskab. Enken blev behandlet som en del af sin afdøde ægtemands ejendom, hvis hovedfunktion var at sikre ægtemandens mæle for eftertiden. Denne bibelske lov bliver endnu i dag praktiseret i Israel.⁴⁸ En barnløs enke er testamenteret til sin ægtemands broder. Dersom broderen er for ung til at blive gift, skal hun vente indtil han bliver ældre. Skulle den afdøde ægtemands broder nægte at gifte sig med hende, bliver hun sat fri og kan gifte sig med en mand efter eget valg. Det er ikke et ukendt fænomen at enker afpresses af deres svogre for at få deres frihed.

Før Islam havde de hedenske arabere lignende skikke. En enke var betragtet som en del af sin ægtemands ejendom og skulle således arves af hans mandlige arvinger og hun blev almindeligvis givet i ægteskab til den afdøde mands ældste søn fra en anden kvinde. Koranen angreb spottende og forbød denne nedværdigende skik:

”Gift jer ikke med de kvinder, som jeres fædre har været gift med! Dog, hvad der er sket, er sket. - Det er en skændighed og vederstyggelighed, en slet måde at leve på.” (**Koranen 4:22**).

I den bibelske tradition var enker og fraskilte kvinder så ildeset, at ypperstepræsten ikke kunne gifte sig med hverken en enke, en fraskilt kvinde eller en prostitueret:

”Han skal gifte sig med en kvinde, mens hun er jomfru. En enke eller en fraskilt eller én, der ikke er jomfru, eller en skøge må han ikke gifte sig med; kun en jomfru i sin slægt må han gifte sig med. Han må ikke vanære sit afkom i sin slægt.” (Tredje Mosebog 21:13-15)

I dagens Israel kan en efterkommer af Cohen-klassen (ypperstepræsterne fra Templets tid), ikke gifte sig med en fraskilt, en enke, eller en prostitueret.⁴⁹ I den jødiske lovgivning, bliver en kvinde, der er blevet enke tre gange, hvor alle hendes tre ægtemænd er døde af naturlige årsager betragtet som skæbnesvanger og er forbudt at gifte sig igen.⁵⁰ I modsætning hertil anerkender Koranen hverken kaster eller fatale personer. Enker og fraskilte har frihed til at gifte sig med hvem de vælger.

Der er ingen skamplet tilknyttet hverken fraskilte eller enkefolk i Koranen:

”Når I har skilt jer fra kvinderne, og de har nået afslutningen på deres ventetid (tre menstruationsperioder), så skal I enten beholde dem med ret og rimelighed eller lade dem gå med ret og rimelighed. I må ikke holde på dem for at gøre fortræd, så at I begår en overtrædelse. Enhver, der gør dette, handler uret mod sig selv. Driv ikke spot med Guds tegn!” (Koranen 2:231).

”Hvis nogle af jer dør og efterlader sig hustruer, så skal disse vente og holde sig for sig selv i fire måneder og ti dage. Når de har nået udløbet af deres frist, begår I ingen overtrædelse med hensyn til, hvad de gør med sig selv inden for ret og rimelighed.” (Koranen 2:234).

”Hvis nogle af jer dør og efterlader sig hustruer, skal de testamentarisk efterlade deres hustruer underhold i et år, hvor de ikke må sendes bort. Hvis de alligevel drager bort, begår I ingen overtrædelse med hensyn til, hvad de gør med sig selv inden for ret og rimelighed.” (Koranen 2:240)

DEL 14 – FLERKONERI

Lad os nu beskæftige os med det vigtige spørgsmål om flerkoneri. Flerkoneri eller polygami er en meget gammel skik, som har fundet sted i mange menneskesamfund. Bibelen fordømte ikke polygami. Tværtimod vidner Det Gamle Testamente og de rabbiniske skrifter ofte om lovligheden af polygami. Det siges at kong Salomon havde 700 hustruer og 300 konkubiner (**Første Kongebog 11:3**) Det siges også, at kong David havde mange hustruer og konkubiner (**Anden Samuelsbog 5:13**). Det Gamle Testamente har visse påbud om, hvordan man distribuerer en mands ejendom blandt hans sønner, som han har med forskellige koner (**Femte Mosebog 22:7**). Den eneste begrænsning på polygami er et forbud mod at tage en hustrus søster til rivaliserende hustru. (**Tredje Mosebog 18:18**). Talmud anbefaler et maksimum på fire hustruer.⁵¹ Europæiske jøder fortsatte med at praktisere polygami indtil det sekstende århundrede. Orientalske jøder praktiserede ofte polygami indtil de ankom til Israel, hvor det er forbudt ifølge civilretten. Dog under religiøs lov, der tilsidesætter civilretten i sådanne tilfælde, er det tilladt.⁵²

Men hvad siger Det Nye Testamente? Ifølge Fader Eugene Hillman i hans indsigtfulde bog, "Polygami op til fornyet overvejelse", er svaret: "*Ingen steder i Det Nye Testamente er der nogen udtrykkelig befaling om, at ægteskaber bør være monogame, eller nogen udtrykkelig befaling om forbud mod polygami.*"⁵³ I øvrigt har Jesus ikke talt imod polygami, selv om det blev praktiseret af jøderne i hans samfund. Fader Hillman understreger, at kirken i Rom forbød polygami for at tilpasse sig den græsk-romerske kultur (som kun foreskrev én juridisk hustru, mens den tolererede konkubiner og prostitution). Han nævnte St. Augustin, "*Nu er vi jo i vor tid, og i overensstemmelse med romerske skik, er det ikke længere tilladt at tage en anden kone.*"⁵⁴

Afrikanske kirker og afrikanske kristne minder ofte deres europæiske brødre om, at kirkens forbud mod polygami er en kulturel tradition og ikke et autentisk kristent påbud. Koranen har også tilladt polygami, men ikke uden begrænsninger:

"Hvis I er bange for, at I ikke kan behandle de forældreløse retfærdigt, så gift jer med de kvinder, I finder for godt: To, tre eller fire. Hvis I er bange for ikke at kunne behandle dem ligeligt, så kun med én, ---- (Koranen 4:3)

Modsat Bibelen begrænser Koranen det maksimale antal hustruer til fire under streng betingelse af, at ægtemanden behandler hustruerne ens og retfærdigt. Det bør ikke opfattes sådan, at Koranen formaner de troende til at praktisere flerkoneri, eller at flerkoneri betragtes som et ideal. Med andre ord, har Koranen "tolereret" eller "tilladt" polygami, og ikke mere, men hvorfor? Hvorfor er polygami tilladt? Svaret er enkelt: der er steder og tidspunkter, hvor der er tvingende sociale og moralske grunde til polygami. Som ovenstående koranske vers viser, kan spørgsmålet om polygami i Islam ikke forstås ud fra andet end samfundets forpligtelser over for forældreløse og enker. Som en universelreligion egner Islam sig til alle steder og alle tider og kunne derfor ikke ignorere disse tvingende forpligtelser.

I de fleste samfund er der flere kvinder end mænd. I USA er der mindst otte millioner flere kvinder end mænd. I et land som Guinea er der 122 kvinder for hver 100 mænd. I Tanzania er der 95,1 mænd per 100 kvinder.⁵⁵ Hvad skal samfundet gøre ved sådan en ulige kønsfordeling? Der er forskellige løsninger, mens nogle lever i cølibat, vil andre foretrække barnemord på piger (som det sker i nogle samfund i verden i dag!). Andre kan synes, at den eneste udvej er, at samfundet bør tolerere alle former for seksuel tolerance: prostitution, sex uden for ægteskab, homoseksualitet, osv. For andre samfund, som de fleste afrikanske samfund i dag, er den mest ærefulde løsning at tillade polygame ægteskaber som en kulturelt accepteret og socialt respekteret institution. Det punkt, som ofte misforstås i Vesten er, at kvinder i andre kulturer ikke nødvendigvis ser flerkoneri som et tegn på kvinders nedværdigelse. For eksempel, ville mange unge afrikanske brude, kristne, muslimer eller af anden religion, foretrække at gifte sig med en gift mand, som allerede havde vist sig at være en ansvarlig ægtemand.

Mange afrikanske hustruer opfordrer deres ægtemænd til at få en anden kone, så de ikke føler sig ensomme.⁵⁶ En undersøgelse af over seks tusind kvinder i alderen 15 til 59, som blev gennemført i den næststørste by i Nigeria viste, at 60 procent af disse kvinder ville være glade, hvis deres mænd tog en anden hustru. Kun 23 procent udtrykte vrede over tanken om at dele deres ægtemand med en anden hustru. 76 procent af de kvinder som deltog i en undersøgelse foretaget i Kenya så polygami som noget positivt.

I en undersøgelse gennemført i landdistrikterne i Kenya, anså 25 ud af 27 kvinder polygami for at være bedre end monogami. Disse kvinder anså flerkoneri for at være en glad og positiv oplevelse, hvis hustruerne samarbejder med hinanden.⁵⁷ Polygami i de fleste afrikanske samfund er en så respektabel institution, at nogle protestantiske kirker er blevet mere tolerante over for det. En biskop i den anglikanske kirke i Kenya erklærede, at *"Selv om monogami kan være ideel til at give udtryk for kærlighed mellem mand og hustru, bør kirken tage til efterretning, at flerkoneri i visse kulturer er socialt acceptabelt, og at tro på, at flerkoneri er i strid med kristendommen er ikke længere holdbar."*⁵⁸

Efter et omhyggeligt studie af afrikansk polygami, har pastor David Gitari fra den anglikanske kirke konkluderet, at flerkoneri, som det ideelt set praktiseres, er mere kristent end skilsmisse og indgåelse af nyt ægteskab, hvad angår de forladte hustruer og børn.⁵⁹ Personligt kender jeg nogle højtuddannede afrikanske hustruer, der selv, om de har boet i Vesten i mange år, ikke har nogen indvendinger mod polygami. Én af dem, der bor i USA, opfordrer alvorligt sin mand til at få en kone nummer to for at hjælpe hende med at opfostre børnene.

Problemet med de skæve kønsfordelinger bliver særdeles problematisk i krigstider. Indfødte amerikanske indianerstammer, plejede at lide meget under ubalancen i kønsfordelingen efter kriges tab af mænd. Kvinder i disse stammer, som i virkeligheden havde en forholdsvis høj status, accepterede polygami som den bedste beskyttelse mod eftergivenhed overfor uanstændige aktiviteter. Europæiske bosættere fordømte, uden at tilbyde noget alternativ, denne indianske polygami, som *"uciviliseret"*.⁶⁰ Efter Anden Verdenskrig, var der 7.300.000 flere kvinder end mænd i Tyskland (3,3 millioner af dem var enker).

Der var 100 mænd i alderen 20 til 30 for hver 167 kvinder i denne aldersgruppe.⁶¹ Mange af disse kvinder havde brug for en mand, ikke blot som en partner, men også som en medforsørger i en tid med uhørt elendighed og nød. Soldaterne fra de sejrende Allierede udnyttede disse kvinders sårbarhed. Mange unge piger og enker havde forbindelser til medlemmer af besættelsesstyrkerne. Mange amerikanske og britiske soldater betalte for deres fornøjelser i form af cigaretter, chokolade og brød. Børn var jublende lykkelige på grund af de gaver som disse fremmede medbragte.

En tiårig dreng hørte fra andre børn om disse gaver og ønskede af hele sit hjerte en "engländer" til sin mor, så hun ikke længere behøvede at sulte.⁶²

Vi er nødt til at spørge vores egen samvittighed på dette punkt: Hvad er mest værdigt for en kvinde? En accepteret og respekteret titel som anden hustru, som den indianske strategi, eller reelt at være prostitueret som i de "civiliserede" Allieredes strategi? Med andre ord er det den koranske recept, der er mest værdig for en kvinde, eller en teologi, der bygger på kulturen i Romerriget?

Det er interessant at bemærke, at på en international ungdomskonference i München i 1948 blev problemet med den meget ulige kønsfordeling i Tyskland drøftet. Da det blev klart, at ingen kunne blive enige om en løsning, foreslog nogle af deltagerne flerkoneri. Den første reaktion fra de tilstedeværende var en blanding af chok og væmmelse. Men efter en grundigere undersøgelse af forslaget besluttede deltagerne, at det var den eneste mulige løsning. Derfor var polygami blandt konferencens endelige anbefalinger.⁶³

Verden i dag har flere masseødelæggelsesvåben end nogensinde før, og de europæiske kirker kan, før eller senere, blive nødt til at acceptere polygami som den eneste udvej. Fader Hillman har eftertænksomt erkendt dette faktum: *"Det er absolut tænkeligt, at disse folkedrabsteknikker (atomvåben, biologiske våben, kemiske våben..) kunne skabe så drastisk en ubalance mellem kønnene, at flerkoneri ville blive et nødvendigt overlevelsesmiddel .... Så, i modsætning til tidligere skik og lov, kunne en tvingende fysisk og moralsk tilbøjelighed opstå til fordel for polygami. I en sådan situation, ville teologer og kirkeledere hurtigt producere tungtvejende grunde og bibelske tekster for at retfærdiggøre en ny opfattelse af ægteskabet."*⁶⁴

Frem til i dag, synes polygami fortsat at være en holdbar løsning på nogle af de sociale onder i det moderne samfund. De kollektive forpligtelser, som Koranen nævner i forbindelse med tilladelse af polygami, er på nuværende tidspunkt mere synlige i visse vestlige samfund, end de er i Afrika. For eksempel, i dagens USA er der en alvorlig kønskrise i det afroamerikanske samfund. En ud af hver tyvende unge afroamerikanske mand risikerer at dø inden han fylder 21. år. For dem mellem 20 og 35 år, er mord den hyppigste dødsårsag.⁶⁵

Desuden er mange unge afroamerikanske mænd arbejdsløse, i fængsel eller på stoffer. ⁶⁶ Dette resulterer i, at én ud af fire 40-årige afroamerikanske kvinder aldrig har været gift, sammenlignet med én ud af ti hvide amerikanere. ⁶⁷

Derudover bliver mange unge afroamerikanske kvinder enlige mødre før de fylder 20 år, og dermed står de med et behov for forsørgere. Slutresultatet af disse tragiske omstændigheder er, at et stigende antal afroamerikanske kvinder bliver involveret i det som kaldes "mand-deling". ⁶⁸

Mange af disse ulykkelige enlige afroamerikanske kvinder er involveret i affærer med gifte mænd. Hustruerne er ofte uvidende om, at andre kvinder "deler" deres ægtemænd med dem. Nogle iagttagere af krisen om mand-deling i det afroamerikanske miljø, anbefaler samstemmende polygami som et midlertidigt svar på manglen af afroamerikanske mænd, indtil en mere omfattende reform bliver iværksat i det amerikanske samfund som helhed. ⁶⁹

Ved konsensus polygami, menes der polygami, som er godkendt af samfundet, og som alle de involverede parter har været enige om, i modsætning til den normale hemmelige mand-deling, som er skadelig for både hustruen og for samfundet generelt. Problemet med mand-deling i det afroamerikanske samfund var emnet for en paneldiskussion afholdt på Temple University i Philadelphia den 27. januar 1993. ⁷⁰ Nogle af talerne anbefalede polygami som en potentiel mulighed for at afhjælpe krisen. De har også foreslået, at flerkoneri ikke bør forbydes ved lov, især ikke i et samfund, som tolererer prostitution og elskerinder. Kommentaren, fra én kvinde blandt publikum, at afroamerikanere er nødt til at lære af Afrika, hvor polygami ansvarligt er praktiseret, fremkaldte begejstrede bifald.

Philip Kilbride, en amerikansk antropolog af romersk-katolsk afstamning, foreslår i sin provokerende bog, "Plural Marriage For Our Time", polygami som en løsning på nogle af de dårligdomme, der findes i det amerikanske samfund som helhed. Han mener, at flerkoneri kan tjene som et potentielt alternativ til skilsmisse i mange tilfælde for at undgå de ødelæggende konsekvenser som skilsmisse har på mange børn. Han fastholder, at mange skilsmisser, er forårsaget af de omsiggribende udenomsægteskabelige affærer som findes i det amerikanske samfund.

Ifølge Kilbride, er det bedre for børnene hvis en udenomsægteskabelig affære ender i et polygamt ægteskab, end hvis den ender i skilsmisse. *"Børn ville være bedre tjent, hvis familiens forøgelse i stedet for blot separation og opløsning blev set som muligheder."* Desuden foreslår han, at andre grupper også ville drage fordel af flerkoneri såsom: ældre kvinder, der står over for en kronisk mangel på mænd og afroamerikanere, der er involveret i mand-delning.⁷¹ I 1987 spurgte en meningsmåling, foretaget af de studerendes avis ved University of California i Berkeley, de studerende, om de syntes, at mænd bør have lov til at have mere end én kone lovligt, som reaktion på en mærkbar mangel på mandlige kandidater til ægteskab i Californien. Næsten alle de adspurgte studerende godkendte tanken. En kvindelig studerende udtalte endda, at et polygamt ægteskab ville opfylde hendes følelsesmæssige og fysiske behov, samtidig med at det ville give hende en større frihed end et monogamt ægteskab.⁷² I øvrigt er det samme argument også blevet brugt af de få tilbageværende fundamentalistiske mormonskvinder, der stadig praktiserer flerkoneri i USA. De mener, at flerkoneri er en ideel måde for en kvinde at have både karriere og børn, da konerne hjælper hinanden med pasning af børnene.⁷³

Det skal tilføjes, at polygami i Islam er et spørgsmål om gensidigt samtykke. Ingen kan tvinge en kvinde til at gifte sig med en gift mand. Ud over dette, har hustruen ret til at sætte som betingelse, at hendes mand ikke må tage sig en anden kvinde som medhustru.⁷⁴ Bibelen, på den anden side, griber undertiden til tvungen polygami. En barnløs enke skal gifte sig med sin mands bror, selvom denne allerede er gift (se "se del 13: *Enkers tilstand*"), uanset hendes samtykke (**Første Mosebog 38:8-10**).

Det skal lige bemærkes, at der i mange muslimske samfund i dag praktiseres polygami relativt sjældent, da forskellen mellem antallet af begge køn ikke er stort. Man kan roligt sige, at antallet af polygame ægteskaber i den muslimske verden er langt mindre end antallet af udenomsægteskabelige affærer i Vesten. Med andre ord, er mænd i den muslimske verden i dag langt mere strengt monogame end mænd i den vestlige verden.

Billy Graham, den fremtrædende kristne evangelist har erkendt dette forhold: *"Kristendommen kan ikke gå på kompromis med spørgsmålet om polygami. Hvis nutidens Kristendom ikke kan gøre det, er det på egen bekostning. Islam har tilladt polygami som en løsning på sociale problemer og har givet den menneskelige natur et vist spillerum, men kun indenfor lovens nøje definerede rammer. Kristne lande gør*

et stort nummer ud af monogami, men lever reelt i praksis polygamt. Ingen er uvidende om, den del elskerinder spiller i det vestlige samfund. I denne henseende er Islam en grundlæggende ærlig religion, som tillader en muslim at gifte sig med en anden hustru, hvis han er nødt til det, men strengt forbyder alle former for hemmelige kærlighedsaffærer, for at beskytte den moralske samvittighed i samfundet." ⁷⁵

Det er interessant at bemærke, at mange ikke-muslimske såvel som muslimske lande i verden i dag har forbudt polygami. At tage sig en anden hustru, selv med den første hustrus samtykke, er en overtrædelse af loven. På den anden side er utroskab mod hustruen, uden hendes viden eller samtykke, helt legitimt, for så vidt angår loven! Hvad er den juridiske visdom bag sådan en selvmodsigelse? Har loven til formål at belønne bedrageri og straffe ærlighed? Det er et af de uudgrundelige paradokser i vores moderne 'civiliserede' verden.

DEL 15 – TØRKLÆDET/SLØRET

Lad os til sidst kaste lys over, hvad der i Vesten betragtes som det største symbol på kvinders undertrykkelse og trældom, sløret eller hovedbeklædningen. Er det sandt, at der ikke findes sådan noget som slør i den jødisk-kristne tradition? Lad os få alt på det rene. Ifølge rabbiner Dr. Menachem M. Brayer (professor i bibelsk litteratur på Yeshiva University) i hans bog, "Den Jødiske Kvinde i Rabbinsk Litteratur", var det skik, at jødiske kvinder gik ud i offentligheden med en hovedbeklædning på, som endda sommetider dækkede hele ansigtet på nær et øje, som forblev frit.⁷⁶ Han citerer fra gammel tid nogle berømte rabbinere for at sige: *"Det er ikke godt for Israels døtre at gå ud uden at have hovedet tildækket."* og *"Forbandet være den mand, der lader håret på sin kone ses .... en kvinde, der udstiller sit hår for at smykke sig selv, bringer fattigdom."* Rabbinsk lov forbyder recitering af velsignelser eller bønner i overværelse af en barhovedet, gift kvinde, da manglende tildækning af kvindens hår blev betragtet som "nøgenhed".⁷⁷ Dr. Brayer nævner også, at *"I den Tannaitiske periode var den jødiske kvindes manglende evne til at tildække sit hoved betragtet som en hån mod hendes anstændighed. Når hendes hoved var udækket kunne hun blive pålagt en bøde på fire hundrede zuzim for denne forbrydelse."* Dr. Brayer forklarer også, at den jødiske kvindes slør ikke altid blev betragtet som et tegn på anstændighed. Nogle gange, symboliserede sløret en tilstand af udmærkelse og luksus i stedet for anstændighed. Sløret personificerede de ædle kvinders værdighed og overlegenhed. Det repræsenterede også en kvindes utilgængelighed som hendes mands hellige ejendom.⁷⁸

Sløret tilkendegav en kvindes selvrespekt og sociale status. Kvinder fra de lavere sociale klasser, ville ofte bære et slør for at give indtryk af at tilhøre en højere klasse. Den kendsgerning, at sløret var et adeligt tegn, var grunden til, at det ikke var tilladt prostituerede at dække deres hår i det gamle jødiske samfund. Prostituerede havde dog ofte et særligt tørklæde på for at se respektable ud.⁷⁹ Jødiske kvinder i Europa fortsatte med at bære slør indtil det nittende århundrede, hvor deres liv blev mere blandet med den omgivende, sekulariserede kultur. Det ydre, eksterne pres fra europæisk levemåde i det nittende århundrede tvang mange af dem til at gå ud barhovedede. Nogle jødiske kvinder fandt det mere hensigtsmæssigt at udskifte deres traditionelle slør med en paryk, som en alternativ dækning. I dag dækker de fleste

fromme jødiske kvinder ikke deres hår undtagen i synagogen. ⁸⁰ Nogle af dem, som de hasidiske sekter, bruger stadig paryk. ⁸¹

Hvad med den kristne tradition? Det er velkendt, at katolske nonner har tildækket deres hoveder i hundreder af år, men det er ikke alt. Paulus i Det Nye Testamente har lavet nogle meget interessante udsagn om sløret:

”Men jeg vil have, at I skal vide, at Kristus er hver mands hoved, manden er kvindens hoved, og Kristi hoved er Gud. Enhver mand, der beder eller taler profetisk med noget på hovedet, bringer skam over sit hoved. Men enhver kvinde, der beder eller taler profetisk med utildækket hoved, bringer skam over sit hoved; hun kunne lige så godt have raget håret af. Ja, for hvis en kvinde ikke tildækker sit hoved, kan hun lige så godt lade sig klippe. Men da det nu regnes for en skam, når en kvindes hår er klippet, eller hendes hoved er raget, skal hun have hovedet tildækket. Men en mand behøver ikke at have noget på hovedet, for han er Guds billede og afglans. Men kvinden er mandens afglans. For manden kom ikke fra kvinden, men kvinden fra manden, og manden blev ikke skabt for kvindens skyld, men kvinden for mandens skyld. Derfor må kvinden af hensyn til englens have noget på hovedet som tegn på myndighed.” (Første Korintherbrev 11:3-10)

Paulus' begrundelse for tilsløring af kvinder er, at sløret er et tegn på myndigheden som tilhører manden, der er billedet på Guds hæder, over kvinden, der blev skabt af og for manden. St. Tertullian skrev i sin berømte afhandling ”On The Veiling Of Virgins”: *”Unge kvinder, I bruger jeres slør på gaden, så I skal bære dem i kirken, I bruger dem, når I er blandt fremmede, så bær dem blandt jeres brødre ...”* Blandt den katolske kirkes canon af love i dag, er der en lov, som kræver at kvinder tildækker deres hoved i kirken. ⁸² Nogle kristne trosretninger, som for eksempel amish og mennonitterne holder deres kvinder tilslørede til den dag i dag. Årsagen til sløret, som fremført af deres kirkeledere, er at *”hoved beklædning er et symbol på kvindens underkastelse til manden og til Gud”*, som er den samme logik, der blev indført af Paulus i Det Nye Testamente. ⁸³

Fra alle de ovenstående beviser er det indlysende, at Islam ikke opfandt hovedtildækningen. Imidlertid har Islam godkendt den. Koranen opfordrer de troende mænd og kvinder til at sænke deres blikke og vogte deres køn, og derefter opfordres de troende kvinder til at udvide deres hovedtildækning til at dække hals og bryst:

”Sig til de troende mænd, at de skal holde øjnene for sig selv og vogte over deres køn. ... Sig til de troende kvinder, at de skal holde øjnene for sig selv og vogte over deres køn; de må ikke fremvise deres pryde, bortset fra det deraf, der er synligt, og de skal lægge deres hovedslør hen over deres halsudskæring...” (Koranen 24:30-31).

Koranen gør det helt klart, at sløret er afgørende for anstændigheden (blufærdigheden), men hvorfor er anstændighed vigtig? Koranen er igen tydelig:

”Profet! Sig til dine hustruer og dine døtre og til de troendes kvinder, at de skal trække noget af deres overklædning ned over sig. Således vil de lettest blive genkendt og ikke blive forulempet.” (Koranen 33:59).

Det er hele pointen, anstændighed og blufærdighed er foreskrevet for at beskytte kvinder mod overgreb eller sagt på en anden måde: anstændighed er beskyttelse i sig selv. Således er det eneste formål med slør i Islam: beskyttelse. Det islamiske slør, i modsætning til sløret i den kristne tradition, er ikke et tegn på mandens autoritet over kvinden, og er heller ikke et tegn på kvindens underordning af manden. Det islamiske slør, i modsætning til sløret i den jødiske tradition, er ikke et tegn på luksus og udmærkelse af nogle ædle, gifte kvinder. Det islamiske slør er kun et tegn på anstændighed, med det formål at beskytte kvinder, alle kvinder. Den islamiske filosofi er, at det altid er bedre at forebygge end at helbrede. Faktisk er Koranen så optaget af at beskytte kvinders kroppe og kvinders omdømme, at en mand, der tør afgive falsk anklage mod en kvinde for utugt vil blive straffet hårdt:

”Hvis nogen retter beskyldninger mod ærbare kvinder uden at kunne fremføre fire vidner, så skal I give dem firs piskeslag og aldrig siden godtage vidnesbyrd fra dem! De er gudløse.” (Koranen 24:4)

Sammenlign denne strenge koranske holdning med den meget eftergivende straf for voldtægt i Bibelen: *”Når en mand træffer en jomfru, der ikke er forlovet, og han griber fat i hende og har samleje med hende, og de bliver grebet, skal den mand, der havde samleje med pigen, betale hendes far halvtreds sekel sølv, og hun skal være hans kone, fordi han voldtog hende. Han må ikke sende hende bort, så længe han lever” (Femte Mosebog 22:28-30)*

Her må man stille sig det simple spørgsmål nemlig, hvem er det i virkeligheden der straffes? Manden, der blot betalte en bøde for voldtægten, eller pigen, som tvinges til at gifte sig med den mand, som voldtog hende, og som skal leve med ham, til han

dør? Et andet spørgsmål som også bør stilles er dette: Hvilken holdning er mest beskyttende for kvinder: Den strenge, koranske holdning eller den meget eftergivende bibelske holdning?

Nogle mennesker, især i Vesten, ville have tendens til at latterliggøre hele argumentet med anstændighed og blufærdighed som beskyttelse. Deres argument er, at den bedste beskyttelse er udbredelsen af uddannelse, civiliseret opførsel, og tilbageholdenhed.

Vi ville sige: fint, men det er ikke nok. Hvis 'civilisation' er nok beskyttelse, hvorfor er det så, at kvinder i Nordamerika ikke tør gå ud alene på en mørk gade - eller endda på tværs af en tom parkeringsplads? Hvis uddannelse er løsningen, hvorfor er det så, at et respekteret universitet som Queen's University har en "gå hjem service" primært for kvindelige studerende på universitetsområdet?

Hvis tilbageholdenhed er svaret, hvorfor er så sager om seksuel chikane på arbejdspladsen rapporteret fra nyhedsmedierne hver dag? Et udsnit af de pågældende der er anklaget for seksuel chikane i de sidste par år omfatter: søofficerer, ledere, universitetslærere, senatorer, højesteretsdommere, og De Forenede Staters præsident!

Jeg kunne ikke tro mine egne øjne, da jeg læste følgende statistikker, der er skrevet i en folder, udstedt af dekanen for Kvindernes Kontor på Queen's University:

- I Canada bliver en kvinde udsat for seksuelle overgreb hvert sjette minut,
- Én ud af tre kvinder i Canada vil blive udsat for seksuelle overgreb på et tidspunkt i deres liv,
- Én ud af fire kvinder risikerer at blive voldtaget eller forsøgt voldtaget i løbet af deres liv,
- Én ud af otte kvinder vil blive udsat for seksuelle overgreb imens de går på gymnasiet eller universitetet og
- En undersøgelse fandt, at 60 % af de canadiske mænd i universitets-alderen sagde, at de ville begå seksuelle overgreb, såfremt de var sikre på, at de ikke ville blive taget i det.

Der er noget fundamentalt galt i det samfund, vi lever i. En radikal ændring i samfundets livsstil og kultur er absolut nødvendig. En kultur af anstændighed, blufærdighed og beskedenhed er hårdt tiltrængt, anstændighed i tøj, i tale, og i manerer for både mænd og kvinder. Ellers vil den barske statistik vokse endnu værre,

dag efter dag, og desværre vil kvinder alene skulle betale prisen. Faktisk vil vi alle lide, men som K. Gibran har sagt, "... *den person, der modtager slagene er ikke som den person, der tæller dem.*" ⁸⁴ Derfor er det, at et samfund som Frankrig, der ekskluderer unge kvinder fra skoler på grund af deres påklædning, i sidste ende simpelthen skader sig selv.

Det er en af de store ironier i vores verden i dag, at det selv samme tørklæde som æres som et tegn på "hellighed", når båret af katolske nonner, med det formål at vise mandens myndighed, nu bliver hånet som et tegn på "undertrykkelse", når det bliver båret af muslimske kvinder med henblik på beskyttelse.

DEL 16 – EPILOG

Det spørgsmål, som alle ikke-muslimer sad tilbage med, da de havde læst den første udgave af dette studie og som de havde tilfælles var: Modtager muslimske kvinder i den muslimske verden i dag virkelig denne ædle behandling som er beskrevet her? Desværre er svaret: Nej. Da dette spørgsmål er uundgåeligt i enhver diskussion om kvinders status i Islam, er vi nødt til at uddybe svaret for at give læseren et fuldstændigt billede.

Det skal gøres klart, at der for det første er meget store forskelle mellem de muslimske samfund, og at de fleste generaliseringer derfor er meget forenklede. Der er et bredt spektrum af holdninger til kvinder i den muslimske verden i dag. Disse holdninger varierer fra et samfund til et andet, og inden for de enkelte samfund. Ikke desto mindre er visse generelle tendenser mærkbare. Næsten alle muslimske samfund er, i større eller mindre grad, afvejet fra de idealer som Islam har, med hensyn til kvinders status. Disse afvigelser har, for de flestes vedkommende, været i en af to modsatte retninger. Den første retning er mere konservativ, restriktiv, og traditionsorienteret, mens den anden er mere liberal og vestligt orienteret.

De samfund, der har bevæget sig ud på et sidespor i den første retning, behandler kvinder i henhold til de skikke og traditioner, som de har arvet fra deres forgængere. Disse traditioner fratager normalt kvinder mange af de rettigheder, som er givet dem af Islam. Ud over dette behandles kvinder i overensstemmelse med standarder, der er vidt forskellige fra dem, der gælder for mænd. Denne diskrimination gennemsyrrer livet for enhver kvinde: hun er modtaget med mindre glæde ved fødslen end en dreng, hun er mindre tilbøjelig til at komme i skole, hun bliver måske frataget enhver andel af familiens arv, hun er under konstant overvågning for ikke at opfører sig usømmeligt, mens hendes broders uanstændige handlinger tolereres, hun kan endda blive dræbt for at gøre, hvad hendes mandlige familiemedlemmer normalt praler med at gøre, hun har meget lidt indflydelse på familieanliggender, eller samfundets interesser, hun har måske ikke fuld kontrol over sin ejendom, og sine bryllupsgaver, og endelig som moder vil hun selv foretrække at føde drengbørn, så hun kan opnå en højere status i sit samfund.

På den anden side er der muslimske samfund (eller visse klasser inden for visse samfund), der er blevet revet med af den vestlige kultur og levevis. Disse samfund imiterer ofte ureflekteret, hvad end de får fra Vesten og ofte ender det med at adopterer de værste skikke fra den Vestlige civilisation. I disse samfund er en typisk "moderne" kvindes topprioritet i livet at forbedre hendes fysiske skønhed. Derfor er hun besat af sin krops former, størrelse og vægt. Hun har en tendens til at værne mere om sin krop end sit sind, og mere om sin charme end sit intellekt. Hendes evne til at charmere, tiltrække, og ophidse er mere værdsat i samfundet, end hendes uddannelsesmæssige resultater, intellektuelle stræben, og sociale arbejde. Man forventer ikke at finde en kopi af Koranen i hendes taske, da den er fuld af kosmetik, der ledsager hende, hvor end hun går. Hendes spiritualitet har ingen plads i et samfund optaget af hendes tiltrækningskraft. Derfor vil hun tilbringe sit liv stræbende mere efter at realisere sin kvindelighed end på at fuldbyrde sin menneskelighed.

Hvorfor har de muslimske samfund devieret fra Islams idealer? Der er ingen nemme svar. En dybtgående forklaring på, hvorfor muslimerne ikke har levet op til de koranske vejledninger med hensyn til kvinder ville være uden for rammerne af dette studie. Det skal dog understreges, at muslimske samfund har afvejet fra de islamiske forskrifter om mange aspekter af deres liv i meget lang tid. Der er et stort spring mellem, hvad muslimer bør tro på og hvad de rent faktisk praktiserer. Denne kløft er ikke noget nyt fænomen.

Den har været der i århundreder og er blevet større dag efter dag. Denne stadigt voksende kløft har haft katastrofale konsekvenser for den muslimske verden og er kommet til udtryk i næsten alle livets aspekter: politisk tyranni og fragmentering, økonomisk tilbagestående, social uretfærdighed, videnskabelig konkurs, intellektuel stagnation, osv. Denne ikke-muslimske kvindestatus i den muslimske verden i dag er blot et symptom på en dybere sygdom. Enhver reform i den aktuelle status for muslimske kvinder forventes ikke at bære frugt, hvis ikke den følges op med mere omfattende reformer af hele det muslimske samfunds livsstil. Den muslimske verden har behov for en renæssance, som vil bringe den tættere på Islams idealer, og ikke længere væk fra dem. Kort sagt, er opfattelsen af, at de muslimske kvinders dårlige status i dag skyldes Islam, en total misforståelse. Muslimernes problemer, i almindelighed, skyldes ikke for megen tilknytning til Islam, de er kulminationen på en lang og dyb løsrivelse herfra.

Det skal også igen understreges at formålet bag denne sammenlignende undersøgelse på ingen måde er at krænke hverken Jødedommen eller Kristendommen.

Kvindes status i den jødisk-kristne tradition forekommer måske skræmmende set i forhold til det nuværende tyvende århundredes standard. Ikke desto mindre skal det ses i en historisk sammenhæng. Med andre ord skal enhver objektiv vurdering af kvinders status i den jødisk-kristne tradition medberegne de historiske omstændigheder, i hvilke denne tradition er blevet udviklet. Der kan ikke herske nogen tvivl om, at det syn, som rabbinere og kirkefædre havde på kvinder, var påvirket af de fremherskende holdninger til kvinder i deres samfund. Bibelen blev skrevet af forskellige forfattere på forskellige tidspunkter. Disse forfattere kunne ikke have været hævet over de værdier og levevis som menneskene omkring dem havde. For eksempel lovene omkring utroskab i Det Gamle Testamente, der er så fordomsfulde mod kvinder, at de trodser enhver rationel forklaring set ud fra vores mentalitet.

Men hvis vi tager i betragtning, at de tidlige jødiske stammer var besat af deres genetiske homogenitet og var meget ivrige efter at definere dem selv ud fra de omkringliggende stammer og at kun seksuelle overgreb mod stammernes gifte kvinder kunne true disse højtskattede forhåbninger, bør vi da være i stand til at forstå, men ikke nødvendigvis sympatisere med årsagerne til denne forud indtagethed. Desuden bør kirkefædrenes voldsomme kritik af kvinder ses i forbindelse med den kvindehad, græsk-romerske kultur, hvori de levede. Det ville være uretfærdigt at vurdere den jødisk-kristne arv, uden at tage hensyn til den relevante historiske kontekst.

Faktisk er en korrekt forståelse af den jødisk-kristne historiske kontekst også afgørende for at forstå betydningen af Islams bidragelse til verdenshistorien og den menneskelige civilisation. Den jødisk-kristne tradition var blevet påvirket og formet af de miljøer, betingelser og kulturer, hvori den eksisterede. I det syvende århundrede efter vor tidsregning, havde denne indflydelse fordrejet det oprindelige, guddommelige budskab, åbenbart til Moses og Jesus, til ukendelighed. Kvinders dårlige status i den jødisk-kristne verden i det syvende århundrede er blot ét eksempel. Derfor var der et stort behov for et nyt guddommeligt budskab, som ville hjælpe menneskeheden tilbage til den rette vej. I Koranen beskrives den nye Udsendes mission som en frigivelse for jøder og kristne fra de tunge byrder, der var

pålagt dem: ”*De, der følger Udsendingen, Profeten af sit folk, (unlettered prophet) som de finder beskrevet hos sig selv i Toraen og Evangeliet; han påbyder dem det rette og forbyder dem det forkastelige. Han tillader dem de gode ting og forbyder dem de skadelige ting. Han tager deres byrde fra dem og de lænker, som lå om dem--* (Koranen 7:157).

Derfor bør Islam ikke blive betragtet som en konkurrerende tradition til Jødedommen eller Kristendommen. Islam skal betragtes som fuldendelsen, fuldførelsen og fuldkommenheden af de guddommelige budskaber, som er blevet åbenbaret tidligere.

Ved slutningen af dette studie, vil jeg gerne give følgende råd til det globale muslimske samfund. Utroligt mange muslimske kvinder er blevet nægtet deres grundlæggende islamiske rettigheder altfor længe. Fortidens fejl skal rettes. At gøre det er ikke en tjeneste, det er en pligt, der påhviler alle muslimer. Det verdensomspændende muslimske samfund er nødt til at udstede en traktat om muslimske kvinders rettigheder baseret på instrukser fra Koranen og Islams Profets lære. Denne traktat skal give muslimske kvinder alle de rettigheder tilbage, som er skænket dem af deres Skaber. Derefter skal alle de nødvendige midler udvikles med henblik på at sikre en korrekt gennemførelse af traktaten. Denne traktat burde for længst være gennemført, men det er bedre sent end aldrig. Hvis muslimer verden over ikke vil sikre de fulde islamiske rettigheder for deres mødre, hustruer, søstre og døtre, hvem vil ellers sikre disse?

Desuden skal vi have modet til at konfrontere vores fortid og forkaste de traditioner og skikke fra vore forfædre, dersom de er i strid med Islams forskrifter. Har Koranen ikke alvorligt kritiseret de hedenske arabere for blindt at følge deres forfædres traditioner? På den anden side må vi udvikle en kritisk holdning til, hvad vi modtager fra Vesten eller fra enhver anden kultur. Samspil med og at lære af andre kulturer er en uvurderlig erfaring. Koranen har rammende anset denne gensidige påvirkning som et af formålene med skabelsen: ” *Mennesker! Vi skabte jer af mand og kvinde, og Vi gjorde jer til folkeslag og stammer, så I kunne genkende hinanden. Den fornemste af jer er i Guds øjne den af jer, der er mest gudfrygtig. Gud er vidende og indsigtfuld.*” (Koranen 49:13). Dog siger det sig selv, at en blind efterligning af andre er et sikkert tegn på en total mangel på selvværd.

Det er til den ikke-muslimske læser, jøde, kristen, eller af anden trosretning, at disse sidste ord er dedikeret. Det er underligt, at den religion, som har revolutioneret

kvinders status, nu bliver fremhævet og nedgjort som undertrykkende overfor kvinder. Denne opfattelse af Islam er en af de mest udbredte myter i vores verden i dag. Denne myte er blevet forevigt af et konstant bombardement af opsigtsvækkende bøger, artikler, medie billeder, og Hollywood-film. Det uundgåelige resultat af disse evindelige vildledende billeder har været total misforståelse og frygt for alt, der har forbindelse med Islam. Denne negative fremstilling af Islam i medie verdenen må slutte, hvis vi skal leve i en verden fri for alle spor af diskrimination, fordomme og misforståelser. Ikke-muslimer burde indse, at der findes en bred kløft mellem muslimers tro og praksis og den simple kendsgerning, at handlinger begået af muslimer ikke nødvendigvis repræsenterer Islam. At stemple kvinders status i den muslimske verden i dag som "islamisk" er ligeså langt fra sandheden som at stemple kvindernes stilling i Vesten i dag som "jødisk-kristen". Med denne forståelse i tankerne, bør muslimer og ikke-muslimer påbegynde en proces med kommunikation og dialog med henblik på at fjerne alle misforståelser, mistanker og frygt. En fredelig fremtid for den menneskelige familie kræver en sådan dialog.

Islam bør betragtes som en religion, der har forbedret kvinders status enormt og som har givet dem mange rettigheder, som den moderne verden først har anerkendt dette århundrede. Islam har stadig uendelig meget at tilbyde nutidens kvinde: værdighed, respekt og beskyttelse i alle aspekter og alle faser af hendes liv fra fødsel til død, foruden anerkendelse, balance, og opfyldelse af alle hendes åndelige, intellektuelle, fysiske og følelsesmæssige behov. Ikke så mærkeligt at de fleste af dem, der vælger at blive muslimer i et land som Storbritannien, er kvinder. I USA overgår kvindelige konvertitter i overtal mandlige konvertitter med 4 til 1.⁸⁵

Islam har så meget at tilbyde vores verden, der har et stort behov for moralsk vejledning og lederskab. Ambassadør Herman Eilts, sagde i et vidneudsagn foran Udenrigsudvalget i Repræsentanternes Hus i USA's kongres d. 24. juni 1985: *"Det muslimske samfund i verden i dag er i nærheden af en milliard. Dette er et imponerende tal. Men det der imponerer mig ligeså meget er, at Islam i dag er den hurtigst voksende monoteistiske religion. Dette er noget vi skal tage hensyn til. Noget er rigtigt ved Islam. Islam tiltrækker rigtig mange mennesker."* Ja, der er noget rigtigt ved Islam, og det er på tide at indse dette. Jeg håber, at dette studie er et skridt på vejen.

FODNOTER

1. The Globe and Mail, Oct. 4,1994.
2. Leonard J. Swidler, *Women in Judaism: the Status of Women in Formative Judaism* (Metuchen, N.J: Scarecrow Press, 1976) p. 115.
3. Thana Kendath, "Memories of an Orthodox youth" in Susannah Heschel, ed. *On being a Jewish Feminist* (New York: Schocken Books, 1983), pp. 96-97.
4. Swidler, op. cit., pp. 80-81.
5. Rosemary R. Ruether, "Christianity", in Arvind Sharma, ed., *Women in World Religions* (Albany: State University of New York Press, 1987) p. 209.
6. For all the sayings of the prominent Saints, see Karen Armstrong, *The Gospel According to Woman* (London: Elm Tree Books, 1986) pp. 52-62. See also Nancy van Vuuren, *The Subversion of Women as Practiced by Churches, Witch-Hunters, and Other Sexists* (Philadelphia: Westminister Press) pp. 28-30.
7. Swidler, op. cit., p. 140.
8. Denise L. Carmody, "Judaism", in Arvind Sharma, ed., op. cit., p. 197.
9. Swidler, op. cit., p. 137.
10. Ibid., p. 138.
11. Sally Priesand, *Judaism and the New Woman* (New York: Behrman House, Inc., 1975) p. 24.
12. Swidler, op. cit., p. 115.

13. Lesley Hazleton, *Israeli Women The Reality Behind the Myths* (New York: Simon and Schuster, 1977) p. 41.
14. Gage, *op. cit.* p. 142.
15. Jeffrey H. Togay, "Adultery," *Encyclopaedia Judaica*, Vol. II, col. 313. Also, see Judith Plaskow, *Standing Again at Sinai: Judaism from a Feminist Perspective* (New York: Harper & Row Publishers, 1990) pp. 170-177.
16. Hazleton, *op. cit.*, pp. 41-42.
17. Swidler, *op. cit.*, p. 141.
18. Matilda J. Gage, *Woman, Church, and State* (New York: Truth Seeker Company, 1893) p. 141.
19. Louis M. Epstein, *The Jewish Marriage Contract* (New York: Arno Press, 1973) p. 149.
20. Swidler, *op. cit.*, p. 142.
21. Epstein, *op. cit.*, pp. 164-165.
22. *Ibid.*, pp. 112-113. See also Priesand, *op. cit.*, p. 15.
23. James A. Brundage, *Law, Sex, and Christian Society in Medieval Europe* (Chicago: University of Chicago Press, 1987) p. 88.
24. *Ibid.*, p. 480.
25. R. Thompson, *Women in Stuart England and America* (London: Routledge & Kegan Paul, 1974) p. 162.
26. Mary Murray, *The Law of the Father* (London: Routledge, 1995) p. 67.
27. Gage, *op. cit.*, p. 143.

28. For example, see Jeffrey Lang, *Struggling to Surrender*, (Beltsville, MD: Amana Publications, 1994) p. 167.
29. Elsayyed Sabiq, *Fiqh al Sunnah* (Cairo: Darul Fatah lile'lam Al-Arabi, 11th edition, 1994), vol. 2, pp. 218-229.
30. Abdel-Haleem Abu Shuqqa, *Tahreer al Mar'aa fi Asr al Risala* (Kuwait: Dar al Qalam, 1990) pp. 109-112.
31. Leila Badawi, "Islam", in Jean Holm and John Bowker, ed., *Women in Religion* (London: Pinter Publishers, 1994) p. 102.
32. Amir H. Siddiqi, *Studies in Islamic History* (Karachi: Jamiyatul Falah Publications, 3rd edition, 1967) p. 138.
33. Epstein, op. cit., p. 196.
34. Swidler, op. cit., pp. 162-163.
35. The Toronto Star, Apr. 8, 1995.
36. Sabiq, op. cit., pp. 318-329. See also Muhammad al Ghazali, *Qadaya al Mar'aa bin al Taqaleed al Rakida wal Wafida* (Cairo: Dar al Shorooq, 4th edition, 1992) pp. 178-180.
37. Ibid., pp. 313-318.
38. David W. Amram, *The Jewish Law of Divorce According to Bible and Talmud* (Philadelphia: Edward Stern & CO., Inc., 1896) pp. 125-126.
39. Epstein, op. cit., p. 219.
40. Ibid, pp 156-157.
41. Muhammad Abu Zahra, *Usbu al Fiqh al Islami* (Cairo: al Majlis al A'la li Ri'ayat al Funun, 1963) p. 66.
42. Epstein, op. cit., p. 122.

43. Armstrong, op. cit., p. 8.

44. Epstein, op. cit., p. 175.

45. Ibid., p. 121.

46. Gage, op. cit., p. 142.

47. B. Aisha Lemu and Fatima Heeren, *Woman in Islam* (London: Islamic Foundation, 1978) p. 23.

48. Hazleton, op. cit., pp. 45-46.

49. Ibid., p. 47.

50. Ibid., p. 49.

51. Swidler, op. cit., pp. 144-148.

52. Hazleton, op. cit., pp 44-45.

53. Eugene Hillman, *Polygamy Reconsidered: African Plural Marriage and the Christian Churches* (New York: Orbis Books, 1975) p. 140.

54. Ibid., p. 17.

55. Ibid., pp. 88-93.

56. Ibid., pp. 92-97.

57. Philip L. Kilbride, *Plural Marriage For Our Times* (Westport, Conn.: Bergin & Garvey, 1994) pp. 108-109.

58. *The Weekly Review*, Aug. 1, 1987.

59. Kilbride, op. cit., p. 126.

60. John D'Emilio and Estelle B. Freedman, *Intimate Matters: A history of Sexuality in America* (New York: Harper & Row Publishers, 1988) p. 87.
61. Ute Frevert, *Women in German History: from Bourgeois Emancipation to Sexual Liberation* (New York: Berg Publishers, 1988) pp. 263-264.
62. *Ibid.*, pp. 257-258.
63. Sabiq, *op. cit.*, p. 191.
64. Hillman, *op. cit.*, p. 12.
65. Nathan Hare and Julie Hare, ed., *Crisis in Black Sexual Politics* (San Francisco: Black Think Tank, 1989) p. 25.
66. *Ibid.*, p. 26.
67. Kilbride, *op. cit.*, p. 94.
68. *Ibid.*, p. 95.
69. *Ibid.*
70. *Ibid.*, pp. 95-99.
71. *Ibid.*, p. 118.
72. Lang, *op. cit.*, p. 172.
73. Kilbride, *op. cit.*, pp. 72-73.
74. Sabiq, *op. cit.*, pp. 187-188.
75. Abdul Rahman Doi, *Woman in Shari'ah* (London: Ta-Ha Publishers, 1994) p. 76.
76. Menachem M. Brayer, *The Jewish Woman in Rabbinic Literature: A Psychosocial Perspective* (Hoboken, N.J: Ktav Publishing House, 1986) p. 239.

77. Ibid., pp. 316-317. Also see Swidler, op. cit., pp. 121-123.

78. Ibid., p. 139.

79. Susan W. Schneider, *Jewish and Female* (New York: Simon & Schuster, 1984) p. 237.

80. Ibid., pp. 238-239.

81. Alexandra Wright, "Judaism", in Holm and Bowker, ed., op. cit., pp. 128-129

82. Clara M. Henning, "Cannon Law and the Battle of the Sexes" in Rosemary R. Ruether, ed., *Religion and Sexism: Images of Woman in the Jewish and Christian Traditions* (New York: Simon and Schuster, 1974) p. 272.

83. Donald B. Kraybill, *The riddle of the Amish Culture* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1989) p. 56.

84. Khalil Gibran, *Thoughts and Meditations* (New York: Bantam Books, 1960) p. 28.

85. *The Times*, Nov. 18, 1993.

